
Jeromos füzetek

Áldott karácsonyt!

58. szám

Karácsony, 2004

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Budapest, 2004

Kegykép a Körösbányai ferences kolostorban (V.É. felv.)	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek (Zsuppán Monika)	2
A valóság két oldala (Schmatovich János)	3
Élet a Római Birodalomban (Tarjányi Béla)	7
Élő Ige Bibliaiskola, 48. óra (Vágvölgyi Éva)	19
Hiszek az Isten Teremtette világ jóságában (Böjte Csaba OFM)	27
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	29
Olvasóink kérdezik (Cziglányi Zsolt)	35
Innen-Onnan (Székely István, Gyürki László)	37
Körkérdés a bibliaapostolság helyzetéről	39
Biblikus-Figura készítő kurzus (Gelley A., Zsuppán M.)	43
Társulatunk életéből	46
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

jeromos@biblia-tarsulat.hu

www.biblia-tarsulat.hu

**A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva, Zsuppán Monika**

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Nyomda: 3.14L Nyomdaipari Szolgáltató Kft.

Ajánlás

Mivel mindent meg akarunk újítani Krisztusban, semmi sem olyan kíváncsú számunkra, mint hogy gyermekeinkkel elsajátíttassuk azt a szokást, hogy az evangéliumot gyakran, sőt naponta olvassák, mert elsősorban belőle lehet megtanulni, miként lehet és kell épp Krisztusban mindent megújítani.

X.Piusz pápa

(levél Casetta bíborshoz, 1907.jan. 21.)

A gyermek-Jézus,

a kis Emánuel hív most minket, hogy az Istent megfoghassuk, hogy az Istent tegezzük.

Minket hív, kik oly sokféle bajban szenvedünk. Nem vagyunk képesek, hogy hosszabb ideig járjunk kitérők és kerülők nélküli utunkon. Újra és újra elbotlunk, s ha nem tudjuk Istent közel magunkhoz, idegenek vagyunk önmagunk előtt és rabok.

Emberségünk ősigazságára a gyermek-Jézus új megoldást kínál: nekünk is újra meg kell születnünk. El kell fogadnia valakinek minket is, olyannak, amilyenek vagyunk, hogy mi is el tudjuk magunkat fogadni. Engednünk kell, hogy a szeretetben feloldódjunk, hogy rászoruljunk valakire, mert csak így lehetünk igazán szabadok.

Nekünk is újjá kell születnünk, elhagyni büszkeségünket, és gyermekké kell lennünk: így ismerhetjük fel a gyermek-Jézusban az élet teljességét, így fogadhatjuk el őt. Ide akar minket elvezetni a karácsony; ez a gyermek-Jézus titka.

Jézus, az élet fájának gyümölcse, aki maga az élet, oly kicsinnyé lett, hogy kezünkbe tudjuk venni Őt. Teljesen ránkbízta önmagát, kiszolgáltatja nekünk gyöngeségét, hogy szabaddá tehessen minket, hogy magunkhoz térhessünk különféle bajainkból. Ne engedjük, hogy csalódás érje bizalmának e nagyszerű megnyilvánulásában! Engedjük át magunkat kezei közé, ahogyan ő is átadta magát nekünk egykor.

Joseph Ratzinger bíboros

Szentkarácsony van!

Az örök jövődő a mi időnkbe, a mi jelenünkbe lépett. Csendes szent éjszaka. Számunkra azonban csak akkor az, ha ennek az éjnek szent csendjét lényünk bensejébe engedjük, ha a mi szívünk is egyedül virraszt. Szívünkben van egy legbensőbb hely, ahol magunk vagyunk, ahova senki sem juthat, csak az Isten.

Karl Rahner

Schmatovich János

A valóság két oldala

Gondolatok az új vatikáni dokumentumhoz

Ez év május 31-én adta ki a római Hittani Kongregáció az Egyház püspökei számára – mondhatnók – egyenesen vízió-jellegű írását „a férfi és a nő aktív együttműködéséről az Egyházban és a világban”. A viszonylag rövid irat kapcsolódik II. János Pál pápa és a különböző római-egyházi Kongregációk által az emberi nemek antropológiájával és különösen a férfi és a nő viszonyával kapcsolatban már korábban is hangoztatott perspektívákhoz (vö. II. János Pál pápa: „Mulieris dignitatem 1988, Levél a családokhoz 1994, Levél a nőkhez 1995 stb.). A dokumentumban a Szentatya végrendeletét is láthatjuk a női méltóság megbecsüléséről. A háttérben az olvasó közvetve érezheti a „nők helyzetével” kapcsolatos mai vitát.

Az irat szorgalmazza a vitális különbségek békés megélését a közösségben. A női identitás számára és az emberiség szempontjából a családayai hivatás központi jelentőségű, vallja az említett dokumentum, de ugyanakkor hangsúlyozza, hogy ezen túlmenően létezik lelki, kulturális és szellemi értelemben vett anyaság is, mely többek között a szerzetesnőknek a zsidó hagyománnyal és számos mai társadalmi nézettel szemben vállalt keresztény élethivatásában ölt testet. Az emberi kapcsolatok ápolásában és a másokkal való törődés művészetében pótolhatatlan szerep vár a nőre a családi és társadalmi élet minden területén. A női nemnek erről a „genius”-áról, szellemiségéről (II. János Pál pápa) az irat számos helyen szinte dicshimnusz zeng. Nincs szó lelkesült romantikáról, hanem a nő méltóságának lehetséges és valódi nagyságáról. A mondanivaló az utolsó oldalakon, elsősorban a Boldogságos Szűz Máriával kapcsolatos megfontolásokban éri el csúcspontját, ahol szó esik a női lélek aktualitásáról az Egyház életében is. Mária a nőiesség ősmintájaként áll elénk. A szöveg a nők pappá szentelésének kizárását ebben az összefüggésben, ahol más és sajátos erényeiket, valamint küldetésüket hangsúlyozza, ismert dokumentumokra való hivatkozással éppen csak megemlíti (vö. II. János Pál pápa: „Ordinatio sacerdotalis” 1994).

Szabadjon ehhez, a bizonyára nem csak a püspökök számára fontos dokumentumhoz néhány szerény, további elmélyítést szolgáló biblikus-teológiai megfontolást fűzni. A Biblia *teremtéstörténetében* az ember kétneműsége szoros összefüggésben áll az istenképiségeivel. „Isten megteremtette az embert, mint képmását. Isten őt képére és hasonlatosságára teremtette. Férfinak és nőnek teremtette őket”. Nem kell-e a férfinak és a nőnek abban kiegészíteniük egymást, hogy transzparenssé, áttetszővé tegyék Isten valóságát? Tekintsünk először az ember testi mivoltára: a férfi az erősebb, az asszonyt a szépség jellemzi. Az erő és a szépség Isten valóságának tükröződései.

A nemiség területén a férfi a nemző és a nő a befogadó. A férfi eszerint rámutat arra, aki a világot a „semmitből” létrehozta. A nő pedig annak képmása, aki nem csupán teremtette a világot, hanem gondviselésével fenntartja és gondozza, hogy az a célját is elérje.

A férfira marad sok területen a vezetői feladat. Lényéhez közelebb áll a tekintély gyakorlása. A nő erőssége a szeretet erejében áll. A vezetői hatalom és a szeretet ereje utalnak Arra, aki mind a kettőt a legnagyobb mértékben birtokolja.

A férfi inkább az igazságosságot keresi, az asszony viszont az irgalmasságot. Két olyan sajátossága Istennek, amelyek számunkra ellentmondónak tűnnek. A férfi és a nő megsejtetik velünk, hogy egyetlen valóságnak két oldaláról van szó.

Ha sérül a jogrend, a férfinak kell vállalnia a küzdelmet, és jaj annak a népnek, melynek férfi tagjai nem képesek többé oltalmazni és megvédeni a jogot és az igazságosságot. A nő nem a harcra gondol, hanem a békére. Az Úr Jézus egyszer azt mondja: „Békesség veletek!”; más alkalommal pedig: „Nem azért jöttem, hogy békét hozzak, hanem kardot”.

A férfi és a nő kapcsolatából a *megváltás szintjén* is képet alkothatunk Isten valóságáról. „Nem jó a férfi-embernek egyedül lenni”, állítja már a Biblia. A férfi „hozzaálló segítőtársként” megkapja Teremtőjétől az „asszony-embert”. Boldognak és szerencsésnek érezhetik magukat mindazok, akik olyan Társra találnak, akit mindenkor megszólíthatnak és akivel örömeiket és gondjukat őszintén megbeszélhetik. A férfinak és a nőnek ez az alapvető egymásra utaltsága

mintázza a megváltást kezdeményező egyetlen, világfeletti és személyes Isten „világ és ember felé fordulását”, akivel az ember szintén párbeszédessé viszonyba léphet.

A férfi és a nő Isten akaratából nemcsak „együtt” vagy „közös” élnek, hanem „együtt”. Ez az „együtt tartozás” jelenik meg Isten és ember „szövetségi viszonyában”, mint Isten kegyelmi tetteiben.

A férfit elsősorban a gondolat, a terv és a munka érdekli, a nő számára a személy és annak boldogulása a fontos. Isten a kinyilatkoztatásban nem csupán tervét és akaratát tárta fel az ember előtt (I. Vatikánum), hanem élet- és szeretetközösségbe lépett az ember egész személyiségeivel (II. Vatikánum).

A házasságban a gyenge nő elsősorban biztos támaszt keres a férfinak, míg a gondterhelt férfi vidámitó boldogságot vár a nőtől. A hívő ember egyszerre élheti át Istennel életének biztos lehorgonyoztatását és az istenközelség (misztikus) boldogságát.

Hát nem csodálatra méltó, ahogyan Isten feltárja és kinyilatkoztatja titkát mind a két emberi nemben?

Egy másik szempont: Vajon nem állíthatjuk-e, hogy az *Úr Jézus* kezdeményezte a nő emancipációját? A nemiség vonzalmának és kényszerének terhét Ter 3,16 óta az asszony viseli: „vályagokozol férjed után, ő pedig uralkodni fog rajtad”. A férfinak a nő feletti uralkodása Krisztus által ér majd véget (Gal 3,28; 1 Kor 11,11k). Az *Úr Jézus* visszaadta a nőnek a férfival való egyenértékűségét (Ter 2,23k), nem annyira a szavak által, hanem saját példája, édesanyjának és a kíséretében levő számos jámbor asszony példája révén. A komolyan dolgozó történetírásnak el kell ismernie, hogy a női szerzetesrendek leginkább a lányok és asszonyok képzésében tűntek ki. A témánkat szemléletesen húzza alá a Kr. u. 586-ból származó (Firenze, Laurentiana könyvtár) Rabula-kódex. A művész, miként a pünkösdi eseménynek csaknem minden festője, nem Szent Pétert, hanem Szűz Máriát állítja a központba. Mária a középpont, az Egyház ösképe. Kasper bíboros felhívta figyelmünket arra, hogy Hans Urs von Balthasar teológiai munkássága nyomán az Egyházban a máriás di-

menziónak elsőbbsége van a péterivel szemben, olyan szempont, amit a jelenlegi Szentatya is oszt.

Az ortodox körökben is eljött annak az ideje, hogy elgondolkodnak a nők egyházi szolgálatáról. Innen származik az a gondolat, mely a nőknek „*Mária-szolgalator*” kölcsönöz. Az egyháziak körében ismételtelen elhangzik a javaslat, hogy az egyházi szolgálatban álló nők olyan felavatásban is részesüljenek, lehetőleg püspök által, mely hasonló a szerzetes apátnők és a fogadalmas apácák megáldásához, amint ez szerzetesrendjeinkben több mint ezer éven át szokásban van.

A nők hivatását méltató dokumentum számos differenciált és továbbvezető elemet tartalmaz. Az illetékes tudományágak filozófiai és teológiai, elméleti és gyakorlati szempontból még tovább részletezhetik az iratban megadott vázlatpontokat.

Dr. Schmatovich János
tanszékvezető főiskolai tanár
Győr, 2004. szept.. 8. Kisboldogasszony napján

~~~~~

Bennünk fénylő csillag

síráásra görbült a szánk
mikor legszebben akartunk énekelni

gyáva lett bennünk az öröm
ahogy boldogok akartunk lenni

induljunk szívünk dzsungelében
az embert megkeresni

a jószágot még ma
el kéne kezdeni

oh bennünk fénylő csillag
merj már megszületni

Pusztai Sándor

Élet a Római Birodalomban ¹

a./ A Birodalom császárai

Imperator Caesar *Augustus* divi filius (Kr.e. 27 - Kr.u. 14), *Tiberius* Claudius Nero (14-37), Caius Caesar, *Caligula* (37-41), Tiberius *Claudius* Nero Germanicus (41-54), *Nero* Claudius Caesar Drusus (54-68), Sulpicius *Galba* (68-69), Aulus *Vitellius* (69), M. Salvius *Otho* (69), Titus Flavius *Vespasianus* (69-79), *Titus* Flavius (79-81), *Domitianus* (81-96), M. Coceius *Nerva* (96-98), *Traianus* (98-117).

b./ A Birodalom kiterjedése és növekedése ²

A Birodalom területi növekedése az első században szinte folyamatos. A század első éveiben fejeződik be Hispania, Raetium, Noricum és Pannónia meghódítása. Ezt követi Kappadókia és Kommagéné tartománnyá szervezése, Thrákia meghódítása (46), Armenia (57-59), Iberia (Grúzia, 57), az egész Fekete-tengeri partvidék elfoglalása (római helyőrség a Krimben), Armenia Minor tartománnyá szervezése (Domitianus).

Azokon a határokon, ahol a Birodalom ellenséges népekkel, törzsekkel érintkezett, a rómaiak védőfalat, limes-t építettek (1.5-2 m-es kőfal), például a Rajna vidékén és Britanniában. Ahol a határt folyó képezte, a gázlóknál az ellenséges oldalon hídfőállást létesítettek (pl. Aquincummal szemben a Duna bal partján).

Az első században kétféle római tartomány (provincia) volt: szenátusi és császári. Kr.e. 27-ben kötött Augusztus császár a szenátussal egyezményt, melynek értelmében a Birodalom közepén fekvő és békét élvező provinciák a szenátus joghatósága alá tartoztak, míg a limeszek (birodalmi határok) közelében fekvő új és támadásoknak

---

¹ Összeállítás az alábbi művekből: Werner Dommershausen, Die Umwelt Jesu. Politik und Kultur in neutestamentlicher Zeit, Herder, Freiburg/Basel/Wien, 1977, 81-89. és 128-135.o. – A. Hamman, Így éltek az első keresztények, Szt.I.T., 1987, 27-48.o.

² Dommershausen, 81-89.o.

kitett tartományokat közvetlenül a császár kormányozta. A szenátusi provinciák élén a prokonzul állt, a császáriak élén pedig a legátus (legatus Augusti pro praetore). Egyiptom a császár magántulajdona volt (ott ugyanis a császár a fáraók helyébe lépett), s annak élén Egyiptom prefektusa állt. Voltak ezenkívül különleges területek, melyek bizonyos okok miatt megkülönböztetett bánásmódot igényeltek, akár azért, mert a régi uralkodói dinasztia még megvolt, akár azért, mert a terület lakossága különleges népi és vallási szokásoknak volt a híve, ezeknek a tartományoknak élén a helytartó, prokurátor (procurator, epitropos) állt. Ilyen volt például Júdea az első században. Szíria császári, Achája, Macedónia, Asia Minor (Efezus központtal), Lícia és Pamfília, valamint ciprus és Kirenaika (Kréta szigetével) szenátusi tartomány volt. Kis-Ázsia többi területe császári fennhatóság alá tartozott.

A provinciák kormányzói a tartományi székhelyen berendezett prétóriumban (praitóron, praetorium) nyertek elhelyezést számos beosztottjukkal együtt. Hatáskörük elsősorban a hadügyekre terjedt ki: feladatuk volt a rend fenntartása, az esetleges lázadások megfékezése ill. a külső támadások kivédése. A császári provinciákban római polgárokból álló légiók, a szenátusiakban és a helytartóságokban cohors-ok (ezred) állomásoztak. A légiók 10-20 ötszáz fős cohorsból álltak.

A kormányzók voltak a tartományok adóügyi vezetői, a pénzügyek irányítói. A császári udvar ellátásához, az építkezésekhez, Róma népének ellátásához és szórakoztatásához, a hatalmas hadsereg fenntartásához, a kormányzói apparátus fenntartásához nagyon sok bevételre volt szükség. Ennek előteremtése csak rendkívül jól megszervezett adóztatással volt lehetséges. Kétféle adó volt: egyenes adó (ingatlan- és fejadó), valamint a nem egyenes adó (kereskedelem, vám, szállítás, átírás stb.). Az egyenes adó kivetéséhez volt szükség a rendszeres összeírásokra, népszámlálásokra.

Végül a kormányzók jogkörébe tartozott a közigazgatási és bíraskodási legfőbb hatalom. Általában csak nekik volt szabad halálos ítéletet hozni ill. azt végrehajtani. A római polgárok előjoga volt, hogy a prokonzul vagy prokurátor ítélete ellen a császárhoz fellebezhettek.

A provinciák kormányzói általában csak a legfőbb politikai, gazdasági és katonai hatalmat tartották a kezükben, egyébként a kisebb és helyi jelentőségű ügyeket a meghódított népek vezetői maguk intézték. A rendfenntartás normális menete, a kisebb fokú bíraskodás, a helyi közigazgatás az ő feladatkörük volt. Ugyanígy nem bántották a rómaiak a meghódított népek nemzeti sajátosságait és vallási meggyőződését sem: ezzel abban a korban, amikor az egyes kis népek állandó harcban álltak egymással, egyenesen kívánatosá tették a római birodalomhoz való tartozást, mely nyugalmat és biztonságot jelentett számukra. Ez volta híres „pax romana”, a „római béke.”³

c./ Gazdasági élet

Mezőgazdaság – Itália legfőbb mezőgazdasági termékei a gyapjú, gyümölcs, bor és olaj voltak. Gabonafélékből nem termelt elegendő, ezt jórészt Egyiptomból és Afrikából (Africa provincia) importálták. Vágóállatként főként juhot, kecskét és sertést tenyésztettek, a Pó síkságon szarvasmarhát is. – Görögország termékei nagyjából ugyanezek voltak, de jóval kisebb mennyiségben. Macedónia erdei szolgáltatott az épületfát és a hajóépítés alapanyagát. – Kis-Ázsia volt a Birodalom mezőgazdaságilag legfontosabb területe. Olajligetek mindenütt voltak. Szőlő és bortermelés elsősorban déli, délkeleti partvidéken. Kilíkiá gazdag gabona- és fügetermő vidék volt, erdeiben vaddisznóra és szarvasra vadásztak. Pontusz mindenféle gyümölcsöt, lábasjóságot, szárnyast és halat, mézet és viaszt szállított, valamint hajóépítő fát. – A Birodalom gabonatára Egyiptom, Szicília és Africa tartomány voltak. – Míg Augustus korára inkább a kis gazdaságok rendszere a jellemző, az első században fokozatosan kialakulnak a közép- és nagybirtokok (latifundiumok), amelyeket bérlők és rab-szolgák művelnek meg.

Kézművesség, ipar – Nagyipar nem létezik, kisiparosok látják el a lakosság szükségleteit. Általánosan elterjedt azonban a háztáji kisipari rendszer, ami azt jelenti, hogy a nagybirtokosok saját kézműves rab-szolgáikkal, saját műhelyeikben állítanak elő minden élelmiszert, ruhát és egyéb használati eszközt. Vannak fonó-szövő műhelyek,

---

³ Szörényi Andor, A Biblia világa, 107-108.o.

amelyek piacra termelnek, de házilag is szőnek-fonnak az emberek saját szükségleteik kielégítésére. Ványolók, festők és centonáriusok (posztószövők) dolgoznak műhelyeikben, és árulják termékeiket. A kisipari termékek minden helység piacán megtalálhatók: olajmécsek, arany- és ezüst dísz tárgyak, mindenféle üvegedények. A kisiparosok céhekbe tömörülnek.

Görögország kiemelkedő termékei az Aulis-i cserépedények, az attikai márványkészítmények, a bojótiai (Boiotia) kenőcsök és illatszerrek. Kis-Ázsiában a szövetek, a cserép-, bronz- és ezüstáruk híresek.

Kereskedelem – A Birodalom egyes tartományai nem önellátóak, hanem egymásra vannak utalva. Az áruk cseréjét a kereskedelem biztosítja. A legfontosabb a gabona- és élelmiszerszállítás a nagyvárosok ellátásához. De a szállítás biztosítja számtalan más áru cseréjét is, amelyre a növekvő jólét és kulturális fejlődés teremti meg az igényt. A Birodalmat behálózó kövezett utak, amelyek alapvetően katonai céllal készültek, jó szolgálatot tesznek a kereskedőknek is. Kiépített úton lehet eljutni például Palesztínából Trójába, onnan Macedónián át a Via Egnatián Durrachiumig (ma Tirana), s a tengerszoroson átkelve Brindisiumból (Brindisi) a Via Appián Rómába. Az árukat négykerekű társzekerekkel szállították, amelyeket ökrök, ritkábban lovak vagy más igavonó állatok vontattak.

Olcsóbb és gyorsabb a tengeri közlekedés. Palesztínából Rómába általában Szidonból indultak, és Puteoliban vagy (a század második felétől) Ostiában kötöttek ki. Ez persze novembertől márciusig nem járható út. Ebben az időben legfeljebb partközelsben lehet hajózni, mondjuk Filippiig. Onnan szárazföldi úton juthat el az ember Durrachiumba, s az Adrián átkelve Brindisiumból Rómába. A másik útvonal: Cézarea, Rodosz, Kréta, Brindisium – veszélyes lehet, vö. Csel 27.f. A kereskedők hajói 30-54 m hosszúak voltak (1200 tonna vízkiszorítás), evezőkkel, vitorlával ellátva.

A kereskedelem virágzását éppúgy, mint az emberek szüntelen mozgását nagy mértékben elősegítette ill. megkönnyítette a mindeközül használatos „közös” (kojné) görög nyelv, valamint a viszonylagos jogbiztonság.

Az Itáliába importált áruk közül az első és legfontosabb a gabona, amely Egyiptomból, Szicíliából, Afrikából és Dél-Ruszföldről érke-

zik. Rómában az állam létérdeke a rendszeres és pontos gabonaszállítás. Római polgárok ezrei részesülnek ingyenes gabonaellátásban.

Közel-Keletről elsősorban fűszereket, selymet, elefántcsontot, drágakövet és nemesfémeket importálnak. Jelentős a rabszolga kereskedelem is, valamint az afrikai vadállatok behozatala. Itáliából, Görögországból mezőgazdasági és kézműipari termékeket exportálnak. Róma után a legnagyobb kereskedelmi központok Korintus, Efesus, Antióchia és Alexandria. A kereskedelem oroszlánrészét görög és szír kereskedők tartják a kezükben, akik céhekbe tömörülnek (ehhez császári engedélyre van szükség – a lázadás veszélye miatt).

Pénzügyek – A kereskedelemben írott dokumentumok (csekk, váltó) mellett fémpénzeket alkalmaznak. Kétféle pénznem használatos: a Birodalom saját pénze, valamint a császár engedélyével az egyes tartományokban vert pénzek. A római pénz értékének alapja az aureus (aranypénz). A legelterjedtebb az ezüst dénár. Használatos még a sestertius, valamint a rézpénzek: a dupondius, az as és a quadrans. Értékarányuk a következő: 1 aureus = 25 dénár = 100 sestertius = 200 dupondius = 400 as = 1600 quadrans. (Vagy: 1 dénár = 4 sestertius = 8 dupondius = 16 as = 64 quadrans.) Egy dénár megfelel egy mezőgazdasági munkás egy napi bérének.

A pénzügyleteket többnyire bankok bonyolítják. Ezek magánkézben vannak, és többnyire egy rabszolga az alkalmazott. A bankok váltják be az idegen pénznemeket, vezetik a számlákat és adnak kölcsönt. Állami bankok nincsenek, de a bank működtetéséhez a helyi hatóságok engedélyére van szükség.

Az állam bevételei az adók és a vámok. A tartományoktól adót (tributum) szednek be, amely a lakosság jövedelmének kb. a 10 %-a. A lakosság jövedelmét rendszeres időközökben felméri (összeírás, népszámlálás). A Birodalom területe vámövezetekre oszlik, ezek határai általában nem esnek egybe a tartományi határokkal. Az övezetek határán az átszállított áru után vámot kell fizetni, ami az áru értékének kb. 2.5 %-a. Van többletérték-vám is, ami áruk esetében 1 %, rabszolgák esetében 4 %. Felszabadított rabszolga után 5 % adót kell fizetni, ugyanennyi az örökösödési illeték is. Bizonyos esetekben bírságot vagy külön illetéket szednek. Az adókat és a vámot vállalkozók szedik be, a tributumot (adó) a tartományi vezetésnek kell befizetni.

zetni. Alapjában véve el lehet mondani, hogy az adók viszonylag alacsonyak, az állam óriási kiadásait nem fedezik. A hiányt gyakran magán- vagy császári adományokból pótolják.

d./ Élet a Birodalomban⁴

Róma jelenléte az egységet adta meg a világnak. A szárazföld és a tenger biztonságos, a városok békések és fejlődnek, a hegyek és völgyek meg vannak művelve, a tenger hullámaait hajók szelik, melyek az egész világról szállítják az árukat (Philo, Legatio ad Caium, 2). Bárki elmegetett Keletről Nyugatra (Epictetus, Diss., 3,13,9), vagy a Rajnától és a Rhone-tól a Tigrisig és az Eufráteszig anélkül, hogy elhagyta volna a római földet.

A békével Róma megteremtette a biztonságot, mivel megtisztította a szárazföldet a rablóktól, a tengert pedig a kalózoztól. Rögtön szembeötlött a közbiztonság hiánya, ha valaki átlépte a birodalom határait.

Úthálózat – A birodalmat keresztül-kasul szövő úthálózat, amelyet azért építettek, hogy a római légiók vonulását megkönnyítsék, végül is a kereskedelmet és a forgalmat szolgálta. Rómából szárazföldön el lehetett érni a bretagne-i földnyelvre, a Rajna és a Duna torkolatához, Athénbe és Bizáncba, a Boszporuson túl pedig Kis-Ázsián keresztül egészen Ninivéig lehetett folytatni az utat. Az afrikai part mentén római út kötötte össze a Nílust az Atlanti-óceánnal. Római út kapcsolta Alexandriát az ázsiai útvonalhoz (R.J.Forbes). A birodalmat behálózó utak rendje megköveteli az emberek közti rendet is. Az út története a tartománynak a története.

Az utazó számára készen állnak az úti térképek, amelyek jelzik az állomásokat vagy pihenőket, a távolságokat meg azokat a helyeket, ahol éjszakára fedél alá lehet jutni. Ismeretesebb korabeli útikalauzok is: pl. három váza a Gadesből (Cadix) Rómába vezető teljes útvonal rajzával. Hispániaiaktól származnak, akik gyógykezelésre érkeztek Rómába.

A római főút a Földközi-tenger volt. Kelettől Nyugatig az összes provincia határait mosta, egyesítette, közelebb hozta egymáshoz őket,

---

⁴ Hamman, 27-48.o.

elősegítette a forgalmat és a találkozásokat. Az egyik történetíró megállapítja: A Földközi-tenger nem más, mint utak halmaza (F. Fevbre, *Annales*). Utaké, melyek a szárazföldet a szigetekkel, a szigeteket a szárazfölddel, Ázsiát Görögországgal, Egyiptomot Afrikával és Itáliával kötik össze. A tengeri utak kikötőket teremtenek és uralkodnak a hajózás felett; a hajók itt kapnak új erőre és lelnek biztonságot, a téli időszakban pedig, amikor az utazások lehetetlenné válnak, itt pihennek.

A Földközi-tenger partja mentén a kikötők létfontosságú szerepet töltenek be. Róma éppúgy kikötő, mint a korszak legnagyobb metropolisai: Athén, Antióchia, Efezus, Tesszaloniki, Alexandria, Karthágó.

A kerekalakú kereskedelmi hajóknak csak húsz evezőjük volt. Ezeket felszabadított rabszolgák vagy szabad emberek kezelték, és az evezők segítségével fordították szélirányba a hajót, de sosem használták őket arra, hogy velük hajtsák a hajót. (C. Torr, *art. navis*, *Dictionnaire*). A római hajó nagyméretű volt, hídja nem volt, csak keskeny folyosók vagy pallók vezettek a gályapadok között (Ct. Lefevbre), néha pedig volt tömegszállítás az utasok számára a hajó orrában vagy farában. Általában az utasok közül százsámra voltak olyanok, akiknek nem jutott fedél a feje fölé.

A Földközi-tengeren gyakran hajóznak éjszaka, amikor feltámad a szél, a csillagok sápadt fényénél (Philostratos, *Vita Apollonii*, 7,10.16). A kormányos kormány helyett egy egyszerű evezőlapáttal irányítja a hajót (E. de Saint-Denis), miközben nem megy ki a nyílt tengerre, hanem látótávolságban navigál a part közelében.

Az Ízisz, az Antoniusok korában Alexandria és Róma között közlekedő hatalmas búzaszállító hajó rakománya 1146 tonna gabona volt, több, mint egy 18. századi fregatté (H de Saussure). Pál hajója 276 utast szállított. A történetíró Josephus olyan hajóra szállt, amely 600 személyt vitt fedélzetén Rómába (Csel 27,37; Josephus, *Vita* 5). Kozmopolita társaság ez, amelyben szíriaiak és ázsiaiak, egyiptomiak és görögök, énekesek és filozófusok, kereskedők és zarándokok, katonák, rabszolgák, egyszerű turisták vegyülnek össze.

A hajók ugyanolyan gyorsak voltak, mint a múlt század elején. A sebesség a szélről függött: kedvező esetben 5 nap elég volt

Korintustól Puteoliig (Philostratos, Vita Ap. 7,10), 12 Nápolytól Alexandriáig (Plinius Hist. nat 19,3). Cato nem egészen három nap alatt ért Rómából Afrikáig (Sulp. Severus, Dialogus, 1,3,1). Ezzel a sebességgel 18 nap alatt ért volna Angliából New Yorkba, miközben Franklin Benjáminnak 1775-ben ez 42 napjába került. Egy papirusz szerint az Alexandriából Rómába való átkelés 45 napig tartott. Minden a légköri viszonyoktól és a közbeeső kikötők számától függött. Alexandriától Cézáreáig 18 kikötőt ejtettek útba, Antióchiáig 36-ot. Ciceró, amikor Ázsiából visszatért Rómába, október 1-jén indul Efezusból, és nov. 29-én, kéthavi utazás után ér Rómába (a késő őszi időjárás nehezítette az utazást). Gyorsasági rekordokat lehetett elérni az akkortájt feltalált derékvitorlával (Plinius).

Az útba ejtett kikötők, ahol csak egyszerűen horgonyt vetettek, vagy éppen átteleltek, lehetővé tették, hogy az utasok felkeressék honfitársaikat, ismerőseiket vagy új ismeretségeket kössenek.

A szárazföldi úton való utazás kevésbé volt kényelmes, gyakorta lassabb is volt, a főútvonalaktól távol és a hegyes vidékeken pedig kevésbé biztonságos. A legszerényebbek gyalog utaztak, felgyűrt ruhában, a lehető legkevesebb csomaggal, az esőtől pedig egy köpeny védte őket. Mások öszvér- vagy lóháton. A gyalogos naponta 30 km-t tett meg.

A két ló vontatta kocsi volt a legkényelmesebb. Ha gyeplő nélküli állat vontatta a kocsit, ez már sokat levont a hatásból. A 8 vagy 10 ló vagy öszvér vontatta, gall eredetű négykerekű szekér sok utast és csomagot szállított. A császári előírások szerint személyek esetén a súlyhatár 200-300 kg volt, teherszállítás esetén pedig 500 kg. Minden pihenőállomáson voltak testületekbe tömörül kocsi-bérbeadók, öszvérhajcsárok és teherhordó állatok.

Az utazók – Az utazás ebben a korban még inkább, mint a történelem bármely más korszakában, az egész kereskedelmi életnek a feltétele volt. Egy felirat arról tudósít, hogy egy üzletember, aki a frígiai Hiarapolisból (Papiász városából) való volt, hetvenkétszer jött Rómába. A nagyvárosokban testületekbe tömörült nagy kereskedők, különösen a keletiek útjuk közben természetesen honfitársaiknál szálltak meg, gyakran a kiskereskedőknél, akik ellátták őket élelemmel, viszonzásul pedig híreket kaphattak hazájukból.

Voltak, akik azért utaztak, hogy kielégítsék kíváncsiságukat vagy tökéletesítsék műveltségüket. A diákok Athén, Alexandria, Antióchia, Róma, Marseille vagy Lyon híres iskoláit vagy mestereit látogatták. Athénban olyan sokan voltak az idegen diákok, hogy az már a nyelv tisztaságának a rovására ment (Philostratos, Vita Ap. 8,15).

A nagy vallási ünnepségek, a római vagy olimpiai játékok, az eleuzisi misztériumok és az olyan gyógyító központok, mint Pergamon vagy Epidauros, vonzották a tömegeket és a művészeket. A zsidók egész hajókat mozgósítanak (charter-rendszer!), hogy Jeruzsálemben ünnepeljék meg a húsvétot (W.M.Ramsay). Egyesek végül kedvtelésből utaznak, sőt olyan zarándokok is vannak, akik inkább turisták. Plinius szerint (Ep 7,20) „honfitársaink beutazzák a világot, de nem ismerik a saját vidéküket”.

Vendégfogadók – A fő közlekedési utak mentén sűrűn voltak pihenőállomások lovak és öszvérek számára, éjszakai szállások, vendéglők (tabernák), ahol enni és inni lehetett. Az Apostolok cselekedetei említi Tres Tabernae-t (28,15), amely a Puteoliból Rómába vezető út mentén, a várostól 47 kilométernyire volt.

A pihenőállomásokon nem volt nagy a kényelem. Ariszteidész panaszkodik, mennyire kényelmetlenek a vendégfogadók, amikor Kaválából útban van az albániai Ryracchium (Durrezi) felé (Orat 27). Ázsiában jobb lehetett a helyzet, mert például Aristeidész, amikor Szmirnából Pergamonba utazik, egy kényelméről ismert fogadóban száll meg, mielőtt visszatérne barátja házába (uo.). A vendéglők cégtábláján gyakran egy állat neve szerepel: „A Tevéhez” (Artemidorus Ephesinus, Oniroticus, 1,4), „Az Elefánthoz” (Pompejiben, CIL 4,806,807), Galliában és Hispániában „A Kakashoz” (CIL 12,4377), Angliában „A Szamárhoz” (T. Kleeberg).

A tabernáknak, kocsmáknak gyakran rossz híruk volt: prostitúció, a korcsmáros fősvény, csaló, a felesége boszorkány, a szolgáló prostituált. A tulajdonos vizezi a vendégek borát, ellopja az állatok szénáját. Tisztaságról szó sem lehet, becsületről se nagyon, annál több a szabadosságról. Így az, ki megkockáztatta, hogy betérjen egy kocsmába, nem lehetett túl finnyás.

Vendégszeretet – Ilyen utazási feltételek között jobban tudjuk értékelni azokat az apostoli buzdításokat (Róm 12,13; 1 Tim 5,10; Tít 1,8; Zsid 6,10; 13,2; 1 Pét 4,9) és keresztény intelmeket, amelyek a vendégszeretetre irányulnak (Hermas, Sim 9,27; Praec 8,10; Ps-Kel, Hom 9). Az egész ókor egyfajta szent jelleget tulajdonított a vendégszeretetnek. A küszöböt átlépő idegent úgy tekintették, mint az istenek vagy Isten hírvivőjét. A városok, a testületek, az egyesületek tagjai a vendégszeretet kölcsönös köteleességét gyakorolták.

Római Szent Kelemen az ószövetségi példákat említi (Ábrahám, Lót, Rebekka, Jób, Ráháb befogadása) a korintusi keresztényekhez írt levelében, mikor Róma püspökeként buzdítja őket a vendégszeretetre (1 Kel 10-12). A vendégszeretet magasztalását megtalálhatjuk az evangéliumban is (pl. Lk 10,34; 11,5; 14,12). Az Újszövetség többi iratai nemcsak a vendégfogadás kötelezettségéről beszélnek, hanem annak lelki indítékát is kifejtik: akik a jövevényt befogadják, magát Krisztust fogadják be (Mt 25,34; 10,40).

A 3. János-levélből kitűnik, hogy a kérdéses egyház vezetője nem vendégszerető, és bosszúsan néz, ha vándorprédikátorok jönnek. Ezért írja a levél Gájusznak:

Kedvesem! Hűségesen jársz el mindabban, amit a testvérekért, még hozzá idegenekért teszel. Ők tanúságot tettek szeretetedről az egyház színe előtt, és jól teszed, ha az úton gondoskodsz róluk, amint ez méltó Istenhez. Hiszen az ő nevéért keltek útra, és semmit sem fogadnak el a pogányoktól. Nekünk kell tehát az ilyeneket támogatnunk, hogy segítőtársai legyünk az igazságnak (3 Ján 5-8).

Az átutazó kereszténynek biztonságot jelentett, ha egy testvér fedele alá húzódhatott, ugyanakkor a jövevények áradata nehéz terhet jelentett, különösen a forgalmas helyeken, nagy központokban, mint pl. Korintus vagy Róma. Ez magyarázhatja a Korintusban élő testvérek kimerültségét, akiket Kelemen arra buzdít, hogy szedjék össze magukat (1 Kel 10-12), vagy Antióchiai Ignác háláját azért a fogadtatásért, amelyben mindenütt részesítették. Maguk a pogányok ámultak azon, milyen szolgálatkészen fogadták a közösségek az átutazó testvéreket. Arisztideusz ezt írhatta róluk Apológiájában (15): „Ha vándort látnak, fedél alá viszik, s örvendeznek vele, mint testvér a testvérrrel.”

A vendégfogadás terhe az egész közösségre hárul, különösen a püspökökre, a diakónusokra és az özvegyekre (1 Tim 3,2; 5,10; Tít 1,8; Hermas Sim 9,27,2). A 2. század közepétől van Rómában és Karhágóban olyan pénztár, amelybe minden vasárnap tesznek pénzt, hogy ebből fedezzék az idegenek megvendéglését (Justinus, Apol., 67). Az átutazó vendég elvileg ajánlólevéllel rendelkezett (pl. a 3. János-levél vivője).

A Didakhé megkülönbözteti egymástól a vándorprófétákat és az átutazó vendégeket. Az előbbiek, elsősorban a zsidó-keresztény korban városról városra, egyházközségről egyházközségre utaztak, mint a zsidó tanítók. Fontos, hogy a közösség meggyőződjék ortodoxiájukról és önzetlenségükről. A vándorprédikátor alá van vetve a vendégszeretet szokásos törvényeinek. Ha dolgozik a közösség érdekében, megérdemli bérét, mint minden munkás. De ha jogtalanul tovább tartózkodik ott, az rossz jelnek számít. Aki így viselkedik, ha elmegy onnan, csak annyi kenyeret kap, ami addig elég, amíg szállást talál. A Didakhé tehát kizárja, hogy megkapják azt az ajándékot, amit szokás szerint a vendégeknek adnak, mikor azok útra kelnek (12,5).

Ha egy olyan szegény utazóról van szó, aki gyalog utazik egyik éjszakai szállásról a másikra, a Didakhé ezt ajánlja: „Segítsétek, amennyire tudjátok!” (12,2). A vendégfogadáshoz hozzátartozott a szállás és az ételem. A görögöknél a vendéget csak egy étkezésre hívták meg, megérkezése napján vagy másnap. Ha ünnepi étkezés alatt érkezik, meghívják, hogy üljön le a háziakkal együtt. Homérosznál csak azután kérdezik meg az utas nevét, amikor már elfogyasztotta a vacsorát (Od 9,18). A vendég két-három napra meghosszabbíthatja tartózkodását, mint ahogy ez még ma is szokás az araboknál. Ezen túl az idegennek saját mesteriségét kell folytatnia, és meg kell keresnie a kenyerét. Aki nem akar dolgozni, vagy azt állítja, hogy nincs mestersege, az úgy viselkedik, mint „Krisztus-kufár”, mondja a Didakhé (12,5).

Levelek – A második századból egyértelmű híradásunk van arról, hogy a keresztények között a levelezés fontos eszköze volt a kapcsolattartásnak. Írnak egymásnak, tanácsot kérnek, segítik egymást. A látogatók gyakran hoznak levelet attól a közösségtől, ahonnan jönnek. Az egyházak írnak egymásnak, a püspökök levelezése pedig

kiemelten fontos: leveleznek egymással és a közösségekkel, és ez a gyakorlat egyre nő (Tertullianus, *De praescr.* 20). Nyilvánvaló, hogy ennek kezdetei az első századra nyúlnak vissza.

Az ásatások Egyiptom homokjából számos levelet hoztak a felszínre, amelyeket a legkülönbözőbb anyagokra: fémre, papiruszra vagy cserépre írtak. A magánemberek általában Egyiptomból exportált papiruszt használtak, amit laponként külön árultak a papiruszüzletekben, áruk a méretüktől függött. A pergamennek mindkét oldalát felhasználták, a papirusz esetében csak a belső oldalra írtak. Egyiptom és Afrika legszegényebbjei osztrakát azaz cserepeket használtak minden célra: levelezéshez, számlákhoz vagy számadáskönyvekhez. Ha megírták a levelet, a papiruszt összetekerték és átkötötték egy zsinórral, amelynek a végeit lepecsételték. A címet a külső oldalra írták. A használt papír tiszta oldalán a gyerekek az írást gyakorolták, a felnőttek pedig fogalmazványt írtak.

A levél fogalma eléggé tág volt, az egyszerű magánlevélről az irodalmi alkotásig, az üzenettől a buzdításig mindenre alkalmazták (ld. Római levél – Filemonnak írt levél).

A fontosabb leveleket természetesen megőrizték, sőt lemásolták és terjesztették. Az apostoli egyházak gyűjteményeket készítettek: igyekeztek megszerezni minden ismert levelet, írást az apostoloktól. Római Kelemen már ismerte a páli leveleknek egy gyűjteményét (1. Kel 47,1). Az ifjabb Plinius maga állította össze publikálási céllal a leveleit, amelyeket úgy írt, hogy egyúttal az utókornak is szánta. Ugyanezt tette Nazianzi szent Gergely is (Gregorius Naz Ep. 5,3).

A kánoni levelek nyomán a keresztény levelek gyakran buzdító jellegű üzenetek, egyfajta homíliák, amelyeket a közösségek fel szoktak olvasni az eucharisztikus ünnepelés alkalmával, hogy mindenki épüljön rajtuk. Rengeteg a vértanúakta és a mártírok szenvedéstörténete, s közismert, hogy liturgikus célokra használták őket.

Később természetesen megjelentek a hamisítók is, szaporodni kezdtek az apokrif levelek. A legnépszerűbb apostolok most hirtelen megszólalnak és ontják a tanítást. Pál és Seneca tizennégy levelet vált egymással. Krisztus is elkezd levelet írni (Abgár királynak). Poncius Pilátus maga beszéli el Klaudiusznak írt levélben, hogy Krisztus föltámadt.

Összeállította: Tarjányi Béla

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

József álma

A.) Alap gondolat

Máté evangéliumában Jézus születésének hírüladását Jézus nemzetségtáblája előzi meg, amelyet egészen Ábrahámig vezet vissza: „Jézus Krisztus nemzetségtáblája, aki Dávidnak, Ábrahám fiának fia” (Mt 1,1). Az evangélista nem véletlenül teszi ezt. **Jézus, mint Ábrahám fia**, beteljesítője a **Ter 12,3**-ban tett isteni kijelentésnek: „**Ben-ned nyer áldást a föld minden nemzetsége**”. Ezzel az egyetemes-séggel cseng egybe a Máté evangélium végén Jézusnak az apostolok-hoz intézett felszólítása: „**Menjetek tehát, és tegyetek tanítvá-nyommá minden népet!**” (Mt 28,19).

Ábrahám után következik Dávid és nemzetsége, egészen Józsefig. Jézus, mint Dávid utóda, fia, beteljesítője a Dávid házának tett ígé-retnek, hogy az ő házából fog származni a Messiás (2 Sám 7,1-16; Iz 7,13-14; 9,5-6; 55,3-5; Jer 23,5-6; 33,14-16; Ez 34,23-31; 37,23-28; 1 Makk 2,57).

Máté egész evangéliumában mindvégig hangsúlyozza, hogy Jézus Dávid Fia: Mt 9,27; 12,23; 15,22; 20,29; Mt 21,9.

Az „Emmánuel” névvel Máté mindjárt a kezdet kezdetén megadja evangéliuma programját, vagyis, hogy „Velünk az Isten!” (Mt 1,23) Evangéliuma végén a Feltámadott is ugyanezt az ígéretet hagyja ta-nítványaira: „Íme, én veletek vagyok minden nap a világ végéig!” (Mt 28,20)

B.) Szentírási szöveg: Mt 1,18-24

Jézus születése ¹⁸ Jézus Krisztus születése pedig így történt: Anyja, Mária el volt jegyezve Józseffel. Mielőtt egybekeltek volna, kitűnt, hogy méhében fogant a Szentlélektől.

¹⁹ József pedig, a férje, igaz ember lévén, nem akarta őt hírbe hozni, ezért elhatározta, hogy titokban bocsátja el. ²⁰ Amikor ezeket forgatta szívében, íme, az Úr angyala álmában megjelent neki és így szólt: »József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni feleségedet, Máriát, mert ami őbenne fogantatott, a Szentlélektől van. ²¹ Fiút fog szülni, és a Jézus nevet adod neki, mert ő szabadítja meg népét bűneitől.«

²² Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék az Úr szava, amit a próféta által mondott: ²³ »Íme, a szűz méhében fogan és fiút szül, és a nevét Emmánuelnek fogják hívni« (Iz 7,14). Ez azt jelenti: Velünk az Isten.

²⁴ József pedig fölkelte álmából és úgy tett, amint az Úr angyala megparancsolta neki. Magához vette feleségét, ²⁵ de nem ismerte meg őt, amíg az meg nem szülte a fiút; és a Jézus nevet adta neki.

C.) Bevezetés

1.) a.) **Álmok: Abimelek álma, Ter 20,3-7:** ¹ Ábrahám ezután elment onnan Negeb földjére, és letelepedett Kádes és Súr között. Egy darabig Gerárban tartózkodott. ² Sáráról, a feleségéről pedig azt mondta: »A húgom ő.« Érte küldött tehát Abimelek, Gerár királya, és elvitette. ³ Isten azonban éjjel álmában eljött Abimelekhez, és azt mondta neki: »Íme, meghalsz az asszony miatt, akit elhozattál, mert az férjnél van.« ⁴ De Abimelek nem érintette még őt. Azt mondta tehát: »Uram, hát gyanútlan és igaz népet ölsz meg? ⁵ Hát nem ő maga mondta nekem: 'Ő az én húgom?' És az is azt mondta: 'Ő az én bátyám!' Szívem gyanútlanságában, s kezem tisztaságában cselekedtem ezt!« ⁶ Isten erre azt mondta neki: »Magam is jól tudom, hogy ártatlan szívvel cselekedted, azért óvtalak meg attól, hogy vétkezz ellenem, azért nem engedtem, hogy hozzáérj. ⁷ Most tehát add vissza az asszonyt a férjének, mert ő próféta. Ő majd imádkozik érted, hogy életben maradj. Ha azonban nem adod vissza, tudd meg, hogy halállal lakolsz, te és minden hozzátartozód!«

Jákob álma, Ter 28,12-15: ¹⁰ Jákob tehát elindult Beersebából, és Hárán felé tartott. ¹¹ Eljutott egy helyre, és ott, amikor a nap leszállt, le akart pihenni. Fogott tehát egy ott heverő követ, a feje alá tette, és elaludt azon a helyen. ¹² Álmában azt látta, hogy egy létra áll a földön, a teteje pedig az eget éri, és Isten angyalai fel és le járkálnak rajta. ¹³ Az Úr a létrára támaszkodott, és azt mondta neki: »Én vagyok az Úr, atyádnak, Ábrahámnak Istene és Izsáknak Istene! A földet, amelyen alszol, neked és utódodnak fogom adni. ¹⁴ Annyi utódod lesz, mint a föld porszeme. Kiterjedsz nyugatra és keletre, északra és délre. Benned és utódodban nyer áldást a föld minden

nemzetsége. ¹⁵ Íme, én veled leszek, és őrződ leszek, bárhová megy, és visszahozlak erre a földre. Nem hagyok el, amíg nem teljesítem mindazt, amit mondtam!»

József álmai, Ter 37,5-11: ⁵ Történt ezenkívül, hogy álmot látott, és elbeszélte azt testvéreinek; és még jobban meggyűlöltek őt. ⁶ Azt mondta ugyanis nekik: »Halljátok álmomat, amelyet láttam: ⁷ Azt álmodtam, hogy kétvetőt kötöttünk a mezőn, az én kétvetőm felemelkedett és egyenesen állt, a ti kétvetőitek pedig köréje álltak, és leborultak az én kétvetőm előtt.« ⁸ A testvérei azt felelték neki: »Talán a királyunk leszel, vagy uralmad alá kerülünk?« Ezek miatt az álmok és beszédek miatt még jobban meggyűlöltek őt.

⁹ Egy másik álmot is látott, és azt is elbeszélte testvéreinek: »Azt láttam álmomban, hogy a nap, a hold és tizenegy csillag leborult előttem.« ¹⁰ Amikor elbeszélte ezt apjának és testvéreinek, apja megdorgálta: »Mit jelent ez az álom, amelyet láttál? Talán én és anyád is a testvéreiddel együtt földig boruljunk előtте?« ¹¹ Irigykedtek ezért rá a testvérei, apja pedig némán fontolgatta magában a dolgot.»

Szám 12,6: »Ha valaki közületek profétája az Úrnak,
annak látomásban jelenek
meg vagy álomban szólok.»

A bölcsek és József álma: Mt 2,12-13: ¹² Mivel álmukban intést kaptak, hogy ne menjenek vissza Heródeshez, más úton tértek vissza országukba.

¹³ Miután ők elvonultak, íme, az Úr angyala megjelent Józsefnek álmában és így szólt: »Kelj föl, vedd magad mellé a gyermeket és anyját, és menekülj Egyiptomba! Maradj ott, amíg nem szólok neked! Heródes ugyanis keresni fogja a kisgyermeket, hogy megölje őt.«

b.) Dávid háza: ⁴ Íme, azonban még az éjjel szózatot intézett az Úr Nátánhoz, ezekkel a szavakkal: ⁵ »Eredj, s mondd szolgámnak, Dávidnak: ... **16 hanem állandó lesz házad és királyságod mindörökké szíнем előtt, és szilárd lesz trónod mindenkor.**« (2 Sám 7,1-16)

¹³ Erre a proféta így szólt: »Halljátok hát, **Dávid háza!** Nem elég nektek, hogy embereknek vagytok terhére, és azért terhére vagytok az én Istenemnek is? ¹⁴ Ezért az Úr maga ad majd nektek jelet. **Íme, a szűz fogan, és fiút szül, s nevét Emmánuelnek fogja hívni**» (Iz 7,13-14).

„⁵ Mert gyermek születik nekünk,
fiú adatik nekünk;
az uralom az ő vállán lesz,
és így fogják hívni nevét:
Csodálatos Tanácsadó, Erős Isten,
Örökkévalóság Atyja, Béke Fejedelme.

6 Uralma növekedésének
és a békének nem lesz vége
Dávid trónján és királysága fölött,
hogy megszilárdítsa és megerősítse azt
joggal és igazsággal,
mostantól fogva mindörökké.
A Seregek Urának féltő szeretete műveli ezt" (Iz 9,5-6).

„3 Örök szövetséget kötök veletek,
a Dávidnak ígért biztos kegyelem alapján.
4 Íme, tanúul adtam őt a népeknek,
vezérül és parancsolóul a nemzeteknek.
5 Íme, olyan nemzetet hívsz majd,
melyet nem ismersz,
és olyan nemzetek futnak hozzád,
melyek nem ismertek téged,
az Urért, a te Istenedért,
Izrael Szentjéért, mert megdicsőített téged" (Iz 55,3-5).

5 Íme, jönnek napok – mondja az Úr –,
amikor igaz sarjat támasztok Dávidnak;
királyként uralkodik majd, és okosan cselekszik,
jogot és igazságot szolgáltat az országban.

6 Napjaiban megszabadul Júda,
és Izrael biztonságban lakik;
ez lesz a neve, amelyen szólítják:
Az Úr a mi igazságunk" (Jer 23,5-6)

14 Íme, jönnek napok – mondja az Úr – amikor valóra váltom azt a jó ígét,
amelyet Izrael házáról és Júda házáról mondtam. 15 Azokban a napokban
és abban az időben igaz sarjat sarjasztok Dávidnak, aki majd jogot és
igazságot szolgáltat az országban. 16 Azokban a napokban megszabadul
Júda, és Jeruzsálem biztonságban lakik; így fogják nevezni: Az Úr a mi igaz-
ságunk" (Jer 33,14-16).

23 Egyetlen pásztort állítok majd fölējük, szolgámat, Dávidot, hogy le-
geltesse őket; ő legelteti majd őket, és ő lesz a pásztoruk. 24 Én pedig, az
Úr, leszek az ő Istenük, és Dávid, az én szolgám lesz a fejedelem közöttük;
én, az Úr, szóltam. 25 A béke szövetségére lépek velük, és kiirtom a feneva-
dakait az országból, úgyhogy ők biztonságban lakhatnak majd a pusztaság-
ban és alhatnak az erdőkben. 26 Áldással teszem őket az én halmom körül,
és esőt adok a maga idejében; áldásos esők lesznek. 27 A mező fája meg-
hozza majd gyümölcsét, a föld meghozza termését, és félelem nélkül laknak

majd országukban. És megtudják, hogy én vagyok az Úr, amikor majd összetöröm igájuk láncait, és kiszabadítom őket zsarnokaik kezéből. **28** Nem lesznek többé prédájává a nemzeteknek, és a föld vadállatai sem fogják őket felfalni, hanem biztonságban laknak majd, minden félelem nélkül. **29** Nagyszerű termést adok majd nekik, számukat nem csökkenti többé az éhínség az országban, s nem kell továbbra is eltűnniük a nemzetek gyalázkodását. **30** Akkor megtudják majd, hogy én, az Úr, az ő Istenük, velük vagyok, és ők, Izrael háza, az én népem – mondja az Úr Isten. – **31** Ti emberek, juhaim vagytok, legelőm juhaim vagytok, én pedig, az Úr, a ti Istenetek vagyok – mondja az Úr Isten” (Ez 34,23-31).

23 „...Az én népem lesznek, én pedig az ő Istenük lesznek. **24** **Dávid, az én szolgám lesz a király felettük, és egyetlen pásztor lesz valamennyiüknek;** törvényeim útján járnak majd, és parancsaimat megtartják és megcselekszik. **25** Azon a földön fognak lakni, amelyet szolgámnak, Jákobnak adtam, amelyen atyáitok laktak; rajta laknak majd ők maguk és fiaik, és fiaiknak fiai mindörökké; és Dávid, az én szolgám lesz a fejedelmük mindörökké. **26** A béke szövetségére lépek velük, örök szövetség lesz ez velük; megerősítem és megsokasítom őket, és szentélyemet köztük állítom fel mindörökre. **27** A hajlékom köztük lesz, és én az ő Istenük leszek, ők pedig az én népem lesznek. **28** És megtudják majd a nemzetek, hogy én vagyok az Úr, Izrael megszentelője, amikor szentélyem köztük lesz mindörökké”(Ez 37,23-28).

Dávidnak istenfélélmé által lett örök a trónja” (1 Makk 2,57)

c.) Jézus Dávid Fia: „Amikor Jézus továbbment onnan, két vak követte őt és így kiáltozott: »Könyörülj rajtunk, **Dávid Fia!**» (Mt 9,27)

Az egész tömeg csodálkozott és így szólt: »Csak nem ez a **Dávid fia?**« (Mt 12,23)

És íme, egy kánaáni asszony, aki arról a vidékről jött, így kiáltott hozzá: »Könyörülj rajtam, Uram, **Dávid Fia!** A lányomat kegyetlenül gyötri egy ördög» (Mt 15,22).

Amikor kimentek Jerikóból, nagy tömeg követte őt. És íme, ott ült az út mellett két vak. Amint meghallották, hogy Jézus arra megy, felkiáltottak: »Könyörülj rajtunk, Uram, **Dávid Fia!**« (Mt 20,29-30)

A tömeg, amely előtte ment és akik követték, így kiáltoztak: »**Hozsanna Dávid fiának! Áldott, aki az Úr nevében jön!** (Zsolt 118,26) **Hozsanna a magasságban!**« (Mt 21,9)

2.) A dávidi utód, József, Jézus anyjának, Máriának férje volt. Itt az evangélista indirekt módon mondja el Jézus földi származását, miután a női ágon nem volt szokás családfát vezetni, de mindenki a saját törzséből házasodott, tehát ez azt jelenti, hogy Mária is Dávid

házából származott. A földi származást követi Jézus isteni származásának elmondása, amelyet Jézus születésének hírüladása foglal magába. Lukács evangéliumában az angyali üdvözlletben csak Mária részese ennek a híradásnak. Máté evangéliumában csak egy mondatban mondja ezt el, és József kapja a nagyobb szerepet. Neki jelenti ki álmában az angyal:

20 »József, Dávid fia, ne félj magadhoz venni feleségedet, Máriát, mert ami őbenne fogantatott, a Szentlélektől van. 21 Fiút fog szülni, és a Jézus nevet adod neki, mert ő szabadítja meg népét bűneitől.«22 Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék az Úr szava, amit a próféta által mondott: 23 »Ime, a szűz méhében fogan és fiút szül, és a nevét Emmánuelnek fogják hívni« (Iz 7,14). Ez azt jelenti: Velünk az Isten" (Mt 1,20-23).

3.) Józseffel közli az angyal, hogy ne féljen feleségül venni a várandós Máriát, mert a születendő gyermek nem a hűtlenség, hanem az isteni beavatkozás gyümölcse. Isten megtestesülése a kívülálló számára gyanús és hihetetlen volt. József kételyeiben megfogalmazódnak azok a kételyek, amelyek az evangélista kortársainak és a későbbi korok emberének kérdései. József, aki nem volt részese az angyali üdvözlletnek, ilyen értelemben kívülállónak számít az eseményben. A szövegből érezni, hogy a hallgatóság tisztában van azzal, hogy milyen következményekkel jár, ha József nyilvánosságra hozza, hogy Mária születendő gyermekének nem ő az apja. Ezért az evangélista ezt nem is fejti ki, csak annyit mond, hogy József igaz ember volt, József ugyan nem akarja, hogy a zsidó törvények szerint a hűtlenné vált jegyeset megkövezzék, de az életét sem szeretné összekötni vele. El akarja bocsátani. (Az apokrif gyermekségtörténetek szerint József Máriát az Úr templomában kapta feleségül, tehát mint ilyennek, még szigorúbb a megítélése.) Az elbocsájtott jegyes, az elbocsájtott aszszony ballépése már csak megvetést von maga után, nem halálbüntetést. Idáig terjed a jó szándékú emberi igazságosság. „Nem akarok rosszat senkinek, de el sem hiszem azt, ami hihetetlen.” És nem szabadna követ vetnünk Józsefekre akkor sem, ha a törvény emberei elé vinné a dolgot, ha halálra adná Máriát jogos felháborodásában: csak az emberi igazságosság és az akkori törvények szerint járt volna el. De József szíve nagyobb, mint az őt ért sérelem jogos megtorlásának igénye. És ez a nagy szív nyitott arra, hogy ő is részesüljön a Megváltó születéséről szóló hírüladásban, bár a történet valóban hihetetlen:

A Végtelen Isten belép a történelembe, testet ölt, meghozzá úgy, hogy egy egyszerű leány méhében fogan a Szentlélektől.

4.) József álmában részesül a születés hírüldetésében. Az álom-motívum végigvonul az egész Szentíráson. Az Ószövetségben több helyen szerepel álomban adott kinyilatkoztatás. Álmok világosítják meg a pátriárkákat (Ter 15; 20; 28; 37; 46), a száműzetés után Zákariás (1-6) és Dániel (2; 7) álomban kapják az üdvösség hírét. Jóel álmokat ígér a Szentlélek kiáradásának idejére (3,1). Az álomnak a keresztény hagyományban két mozzanata van, amely csak együtt adja meg helyesen az álom értékét. Az álomban a tudat kitárulkozik és fogékonyra válik az ember lényegi indítékai iránt. De mint már említettük az ószövetségi álmokkal kapcsolatban, a tudat kitárulkozása ad lehetőséget arra, hogy az álomban olyan indítékok is jelentkezhessenek, amelyek elől az ember éber tudattal elzárkózik, olyan indítékok, amelyek keresztül az álomban Isten ad útmutatást, úgyhogy az álom az isteni kinyilatkoztatás egyik módja is lehet. Ilyen álomról számol be az Ószövetségben a Szám 12,6; Ter 20,3; 28,12-15; 37,5-10; és az Újszövetségben Máténál az 1,20; 2,13; Csel 16,9; 18,9 stb.

Négy dolgot hangsúlyoz a történet: hogy Jézus anyja a Szűz Mária, hogy Mária el volt jegyezve a Dávid házából származó Józseffel, hogy Mária a Szentlélektől fogant, mielőtt Józseffel összeházasodott volna, és hogy Jézus Betlehemben született.

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Jöjj el, jöjj el Emmánuel	ének kottából	5 perc
2. A résztvevők beszélgetése az álmokról – Előfordult-e már, hogy olyan álmunk volt, ami különös jelentőséggel bírt, például előre megálmodtuk valamilyen eseménynek a bekövetkezését vagy valamilyen kérdésünkre, problémánkra a választ, stb?	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	30 perc

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
3. A szentírási szöveg feldolgoása a.) Kitekintés a szöveggörnyezetbe: Az angyal megszólításának „József, Dávid fia” értelmezése, lásd Alapgondolat, Bevez. 1/b. Jézus Dávid fia, lásd Bevezetés 2. és 1/c b.) Mit jelent az, hogy József „igaz ember volt”? (lásd Bevezetés 3.)	Csoportos munka az órávezető irányításával	szentírási szövegek, tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc
4. József álma – Adott a megoldandó nagy probléma, József töri a fejét: „Amikor ezeket forgatta szívében” – Álom. – Isteni beavatkozás, kinyilatkoztatás Összehasonlítás más szentírási helyekkel, lásd Bevezetés 4. és 1/a	szövegfeldolgozás párban, utána csoportos megbeszélés az órávezető irányításával	szentírási szövegek, jegyzetfüzet, ceruza, 20 perc
5. Az „Emmánuel” kijelentés, mint a Másik evangélium programja – Mit jelent az, hogy „velünk az Isten”? Messiási ígéretek jellemzői a prófétáknál. Új Jeruzsálem.	csoportos munka az órávezető irányításával	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta 25 perc
6. Befejező ima, ének	kötetlen ima a résztvevők saját szavaival	kotta, gyer-tya, gyufa, 10 p.

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig).

A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvennyolcadik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2004. dec. 1.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva órávezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Böjte Csaba testvér

Hiszek az Isten Teremtette világ jóságában!

Az újesztendőhöz mindannyiunknak, talán az Isten által teremtett világ jóságában való bizalomra van a legnagyobb szükségünk. Az alábbi történet, az én szívemet reménnyel, bizalommal, hittel töltötte el. Ezért is, szeretnék megajándékozni ezzel a kis, még vége nincs történettel, melyben te is szereplő lehetsz:

Egy nagyon eldugott székelyföldi tanyáról került hozzánk négy nagyszerű gyerek. Az 5-10 év közötti gyerekek nagyon hamar beilleszkedtek, és egyetlen zokszó sem volt a hosszú tanév alatt. Engem nagyon furdalt a kíváncsiság, hogy mi van a gyermekek szüleivel, hisz tudtam, hogy apjuk, anyuk él, ezért a nyári vakáció első napjaiban elindultam a gyerekekkel, hogy felfedezzem ezt a családot. Valóban expedíció lett a családlátogatásból, mert kiderült, hogy bár száraz az idő, mégsem lehet még a kisbusszal sem megközelíteni ezt a 20-25 családi házból álló, a csodaszép gyergyói tájban megbúvó tanyát, annyira rosszak az utak. Aztán az is kiderült, hogy ezekhez az emberekhez még nem jutott el a villanyáram, meg mindaz, mi nekünk a huszonegyedik század. Kopogtam az ajtón, a gyerekek mögém bújtak, megjelent az apa, borostásan, gyűrötten, egymagában. Kiderült, hogy az édesanya megszökött. Biztos, voltam, hogy nem jó dolgában hagyta el a családi házat. Elkezdtem biztatni az apát, hogy menjünk, keressük meg az anyát. Nagyon röviden kijelentette, hogy biz ő nem megy semerre, „tudja az asszony a haza vezető utat maga is”.

A gyerekekre néztem, éreztem a félelmet bennük, és csendesen csak annyit mondtam, hogy akkor nem fogom itt hagyni a gyerekeket. Végül is elindultunk, anyát keresni a gyermekekkel, a magában dülő – fülő apával. A keresésünk eredménnyel járt, megkerült az édesanya. A két felnőtt elkezdte keresni, - elég hangosan -, hogy ki is a felelős, a szakításért. A gyermekek hozzám bújtak, s elkezdtek szepegni, sírni. Nagyon tehetetlennek éreztem magamat. Megfogtam a kis csöppségek kezét, s arra kértem őket, hogy imádkozzunk, hívjuk Istent, ebben a kilátástalan helyzetben segítségül.

Döbbenetes volt a hatás! Előbb az édesanya hallgatott el, és fogta meg a gyermekei kezét, majd egy-egy gyermeki kéz, tétován belesimult az édesapa izmos markába, s így bezárult a kör. Az apa a földet nézte, aztán csendben ő is elkezdte mondani velünk, hogy:

*„Most segíts meg Mária, ó irgalmas Szűzanya,
Keszervét a bűnnek bajnak eloszlatni van hatalmad,
Hol már ember nem segíthet, a te erőd nem szűnik meg,
Hű imáit gyermekidnek nem, te soha nem veted meg....”*

Elmondtunk, megállás nélkül nagyon sok imát. Éreztem, hogy lassan felszakadozik a gonosz jelenlétének sötétje, és szinte érezhetővé vált a csendes béke, mely kiáradt az együtt imádkozó családra. Az apára néztem, és biztattam, hogy térdeljen le a családja előtt és fogadja meg, hogy többet nem iszik. Az a szikár kemény székely, térdén, könnyekkel a szemében mondta utánam, hogy: „Isten engem úgy segéljen, többet nem iszok, és nagyon fogom szeretni gyermekeimet, feleségemet...” Utána az édesanyát biztattam, hogy térdeljen ő is le, és ő is fogadja meg, hogy szeretni fogja a családját, és nem fog veszekedni, még ha igaza lesz, akkor sem a férjével. Sírva mondta utánam az eskü szavait. Na most béküljenek ki, biztattam őket: ők megölelték egymást, a gyerekek is sírva hozzájuk bújtak, de ezek már a tiszta öröm könnyei voltak, és nem csak a gyermekek szemében.

Megígértem, ennek a családnak, hogy ha megmaradnak a józan szeretet útján, szerzek nekik munkahelyet. Jó volt a nyárfolyamán újból meglátogatni őket. Rend, és szeretet fogadott a házban. Így az ősszel vettünk három tehenet. Egy kedves ismerősöm, ki visszakapta a kommunisták által elvett birtokát, átengedte, hogy mi ott gazdálkodjunk. Így a szeretet s a kiengesztelődés szült egy farmot, mely mindannyiunknak jót hozott. Isten műve mindenki számára örömet, fényt jelent. A gyermekeinknek van friss tehéntej, a házaspárnak van becsületes munkájuk, a hátszegi földbirtokosnak meg van az a tudata, hogy nem üresen, hiába áll és porlad a nagy nehézség által visszakapott birtok, hanem hasznot hoz a szegény sorsú gyermekeknek. S remélem, hogy ő is jóságáért megkapja százszoroson azt, mit Isten nevében nekünk adott. Szívből remélem, lesznek majd olyanok, akik számára örömet jelent majd az, hogy még egy-két tehenet vegyenek ennek az újra született családnak, hogy így bőséges tej jusson minden gyerekünkhöz poharába.

Az Isten által teremtetett világ jó! Sajnos, a gonosz lélek sokszor elemi részecskékre robbantja ezt a csodás mozaikot, világunkat. De ha alázattal, szelíd türelemmel elkezdjük a részeket egymás mellé rakni, Isten élő arca válik láthatóvá. Szívből kívánom, hogy az új esztendőbeli, a 2005-ös fáradozásotokban, munkátokban fedezzétek fel Isten jóságos vonásait, életet adó jelenlétét.

Székely István

Biblikus folyóiratok szemléje

A *Biblica* 2004/2. számában Hanna Stettler felhívja a figyelmet arra, hogy amint az *Ószövetség* összeköti *Isten nevének megszentelését és népének újjászületését* (pl. Ez 36,22-32; 37,28; Zak 14,20-21), úgy a szinoptikus evangéliumok igazolják ugyanezt *Jézus* életére vonatkozólag is: saját maga szent, a Szentlélek erejével működik, szent és Istenre hallgató népet gyűjt (nem csak Izraelből!) gyógyítva, tanítva, bűnöket bocsátva, tiszteli a kultuszt (de följe helyezi a szeretet, az irgalom gyakorlását). Ezt kell kérnünk a Miatyánk első kérésében is. – Peter Wick számos adattal igazolja, hogy a hellénista korban a Palesztina körüli országokban elterjedt volt a *Dioníziosz-kultusz* (ld. 2 Makk több helyén is). Ezután sok példát mutat be arra, hogy a *János-evangélium* egyes szavai, mondatai, jelenetei a korabeli olvasókat emlékeztethették az említett kultusz legendáira vagy szokásaira, de természetesen egészen más tartalmat közvetítettek, s így erősíthették a pogány környezetben élő keresztények hitét. – Kenneth D. Litwak *Pál athéni beszédéből* megállapítja, hogy az apostol máskor is valószínűleg Izrael prófétáihoz hasonlóan beszélt, és a párbeszédbe ágyazott érvelés fokozta az érdeklődést. Lukács mindkét műve felhasználja a (Biblián belül is jól érzékelhető) történelmi folyamatosság (párhuzamosságok) meggyőző erejét, és híven mutatja be, hogy miként alkalmazta Szent Pál a Bibliát (az adott esetben például a művelt görögök körében). – S. Van Den Eynde a *Judit könyvében* olvasható *imádságokat* vizsgálja Nebukadnezár istenítésétől a megmentett izraeliták hálaénekéig. A megértés kulcsa Judit hosszú könyörgése (döntőleg 9,2-4.10.14): úgy fogja fel, hogy őse, Simeon Isten segítségével állt véres bosszút Szichem lakóin Dina meggyalázásáért; ő csalárd szabadító tervéhez kéri Isten segítségét. Ennek sikere fogja megmutatni, hogy imája meghallgatásra talált-e; ha igen, minden nép megismeri Jahve egyedülálló erejét. Holofernész táborában Judit szavai és tettei követik mind a hazug terv, mind a titkolt terv irányát. A könyv – bár töredékes ismeret alapján – megmutatja, ki az igazi Isten; a szereplők imája pedig elárulja, milyen Istenben hisznek. – Nadav Na'aman azt bizonyítja, hogy *Júda királyait* eleinte a palota területén, majd *Hiszkijától kezdve* – a papság nyomására – *Jeruzsálem falain kívül temették el* (»Óza kertjében«, ld. pl. 2 Kir

21,18). – Armin D. Braun azokkal az ú.n. *kisebb egységekkel* foglalkozik, ahol a *Máté-* ill. *Lukács-* evangélium, vagy mindkettő (de azonos módon) egy-egy apró részletben eltér a közösen használt *Márk-*szövegtől. Következtetést von le egy 70 évvel ezelőtt Jugoszlávia déli részén népi énekesek (gurálok) által előadott, addig csak szóban örökölt hosszú epikus szövegek összehasonlításából, másrészt az utóbbi évtizedekben amerikai pszichológusoknak a szövegek megjegyzésének szöszerinti pontosságára vonatkozó kísérleteiből. Ezek támogatják azt a feltevést, hogy a Mk-tól való apró eltérések egy része ennek az evangéliumnak Máté ill. Lukács által ismert valamely *szóbeli változatából* eredhet.

A folyóirat 2004/3. számában U. Berges cikke *Isten haragjának* megjelenését vizsgálja először az Izraelt környező ókori népek felfogásában, majd a Biblia prófétai és költői szövegeiben. A például választott jellegzetes helyzetek közül a bibliai őstörténetben a cikk szerint nincs szerepe Isten haragjának; későbbi reflexió pl. Iz 26,20; 54,8-9. A két izraelita országot Isten eszközeiként sokszor büntetik idegen birodalmak; a próféták azonban fenntartják a reményt az Úr haragjának enyhülésében (pl. Jer 25,9.11-12; Zak 1,15). A Síralmak imádkozói abban bíznak, hogy az ártatlanokat sújtó borzalmak Jahvét könyörületre indítják. A panasz-zsoltárok szerzői tudják, hogy a haragvó Isten ugyanaz, mint aki végtelenül jószágos. A cikk szerzője javasolja az Ószövetség alapján is átgondolni Isten haragjával kapcsolatos teológiai fogalmainkat (hogy a harag és a szeretet nem egymást kizáró ellentétek, hogy nem minden bűnt követ látható büntetés, hogy Isten és egy imádkozó ember kapcsolatának sorsa nem számítható ki előre stb.). Ez gazdagítaná ismeretünket Istenről és emberekről (személyekről és népekről) Vele való kapcsolatáról. – Bernard P. Robinson *Jefte történetét* vizsgálja (Bír 11-12), amely beleillik a bírák bűnös korába (v.ö. 10,6). A fogadalom (11,30-31) hibás volt (pl. tisztátalan állat nem lett volna feláldozható), de súlyosan bűnös is (ha Jefte emberre is gondolt). Több más meggondolatlan eskü is szerepel a Bírák könyvében (1,12; 17,2; 21,1). Jefte nem bízott eléggé Istenben. A legsúlyosabb bűn a fogadalom teljesítése, ami valódi emberáldozat volt (ellenpélda: 1 Sám 14,45). Kézenfekvők a történet tanulságai; még az is, hogy súlyosan elbotló emberek is lehetnek Isten eszközei. – Thomas Hieke azokat a *bűnöket* vizsgálja, amelyeket az *Ószövetség biztos halállal fenyeget*. Tételesen felsorolja valamennyit (például szándékos emberölés, emberrablás, szülők bántal-

mazása vagy megátkozása, súlyos szexuális bűnök, szent tilalmak – pl. szombat, eskü – megszegése stb.). Vizsgálja, mi lehetett volna a büntető eljárás módja; megállapítja, hogy csupán néhány (és csak példaként szereplő, alig valószínű) esetről tudunk (pl. Szám 15,32-36); valójában sem lehehet sok. Ugyanakkor a Biblia számos igen súlyos bűnről számol be, amelyek büntetése hiányzik; mások nem is szerepelhettek a bűnjegyzékben, mert elkövetésük tanúsítása lehetetlen. A legtöbbször csak Isten lehet igazi büntetőjük. Az említett törvényekben kimondott biztos halál inkább csak a nyomatékos tiltást, az elrettentést szolgálja. – Gonzalo Rojas-Flores arra hoz fel érveket, hogy a *Jelenések könyve* Néró császár első éveiben (54-60-ban) keletkezhetett. Van néhány ezt alátámasztó ókeresztény írás; a későbbi eredetre vonatkozó közlések pedig lényegében egyetlen forráson alapulnak. A könyv szövegéből úgy látszik, hogy a jeruzsálemi Templom még áll (11. fej.), a város elhagyása (18,4-8) Rómára vonatkozik, az »igaz« Jakab, továbbá Péter és Pál apostol még él (mert egyébként a 11,4-beli 2 ismeretlen tanú helyett vagy mellett nekik kellene szerepelniük), Laodiceát (3,14-21) még nem sújtotta a 60. évi földrengés. A 13. és 17. fejezet állatai a római császárokat jelképezhetik (a cikk szerint például Néróig). – Urban C. von Wahlde rövid írása kifejti, hogy a *Ján 5,26-ban* az Atyára és Jézusra vonatkozó »élete van önmagában« kijelentés – Bölcs 5,16-tal összhangban – a lélek és az élet saját birtoklását, valamint életadás hatalmát jelenti. (Az ember csak »kölcsonbe kapja« életét, ld. Bölcs 15,8.16.) – Gershon Galil a *deuteronomista történet időadatait* (a kivonulástól a salamoni Templom felszenteléséig 480 év) állítja össze és *egészíti ki* a Biblia könyveiben elszórtan szereplő adatokkal (főleg Józsué, az öt túlélő »vének«, a kisebb bírák, valamint Sámuel idejével, ennek keretében a »Jordánon túli« 300 évet is átölelve). A viszonylag rövid cikk sok érdekes történelmi tényre és összefüggésre hívja fel a figyelmet.

A *Zeitschrift für die Neutestamentliche Wissenschaft* 2003/1-2. számában John R. Levinson az *Ádám és Éva élete* c. apokrif irat szerint az összülvők bűne után Ádámra kirótt egyik büntetéssel foglalkozik. Ez 70 betegség, igen fájdalmas sebekkel. A »rejtélyes, meglepően nem-biblikus« átok számára példák lehettek a Kr.u. első két században a Római birodalom több helyén pusztító nagy járványok. A teológiai tanulság egyrészt a fájdalom és betegség kikerülhetetlensége, másrészt a bűn mélységének az összülvők által való felismerése, (később) gyermekeik ennek megfelelő nevelése. Ádám temetésekor

megjelenik a bocsánat reménye. – Helmut Löhr azt vizsgálja, hogyan érvényesültek *a zsidó és a pogány étkezési hagyományok* (parancsok) *az őskeresztény közösségekben*. Az Újszövetség erre vonatkozó utalásaiból, intézkedéseiből következtethetünk a vegyes összetételű közösségekben és a vándor-hithirdetők befogadása során kialakult helyzetre. Feltehető, hogy sokszor nem annyira az ételekkel kapcsolatos konkrét magatartás, mint inkább a mögötte álló szándékok voltak döntőek. A keresztény és zsidó közösségek egymástól való elválása helyenként más-más időpontban, de általában már a jeruzsálemi Templom pusztulása előtt megtörtént. – Jens Schröter arra hívja fel a figyelmet, hogy a feltételezett *Q-szöveg* nem Jézus tanításainak régebbi gyűjteménye, hanem inkább Jézus működéséről tartalmaz a Márk-evangéliumon túlmenő részleteket: pl. Jézus erélyes felszólításait követésére, bővebbet Keresztelő Jánosról (de hangsúlyozva, hogy Jézus küldetése fontosabb). Krisztológiája hasonló a szinoptikusokéhoz; bemutatja a korabeli zsidók Messiás-képét is. – Darrell D. Hannah megállapítja, hogy *Hénok könyve* az egyetlen olyan apokalipszis, amely szerint *Isten a saját trónjára ültet* (a gonoszok elítélésére) egy közvetítő küldöttet (aki Felkent, Választott és Emberfia). Csak jelképileg hasonló a *Jelenések könyvének* leírásában a trónon ülő Bárány (5,13; 22,1.3), de Ő az Atya Fia a megváltottak ezreivel (v.ö. 3,21). – Eve-Marie Becker arra figyelmeztet, hogy a Szentírás értelmezésekor tegyünk különbséget *a szöveg kohéziója* (nyelvtani folyamatossága) és *koherenciája* (értelmi összetartozása) között. Példákat mutat be a 2 Kor levélből. A koherenciáról – vagyis hogy mit kell összetartozó szöveggként értelmezni – az egzegétának kell döntenie (figyelembe véve szövegen kívüli tényezőket is). – Jörg Frey óvatosságra int az utóbbi időben több helyen kiadott ismert *keresztény apokrifok* (pl. »Nazorénusok evangéliuma«, »Ebioniták evangéliuma« stb.), valamint »szkólionok« (= magyarázatok) és közöttük bizonytalan *töredékek*, esetleg nem véglegesnek szánt és *igen eltérő helyen vagy időben keletkezett szövegrészek* megítélése, felhasználása terén. Tudományos alaposság nélkül összeállított gyűjteményszerű kiadások sem tekinthetők zsidókeresztény evangéliumi hagyományként.

A folyóirat 2003/3-4. számában Simon Gathercole azt az álláspontot támogatja (szövegkörnyezeti alapon), hogy *Lk 10,18 Jézusnak a végidőre vonatkozó látomása*: a Sátán a végső letaszításakor, pusztulása előtt tönkre akarja tenni a világot (Mk 13; Lk 21; v.ö. Dán

11,44-45), de eljön az Emberfia (Lk 21,27), és megmenti a választottakat (v.ö. Dán 12,1b). Ők tanítványi mivoltuk, nem ördögűző hatalmuk révén fognak megmenekülni (Lk 10,20-22). – Hans-Christian Kammler azt vizsgálja, hogyan illik *Róm 9,5b Szent Pál krisztológiájába*, aki egyébként még nem tanítja Jézus Krisztus istenségét. Tudjuk, hogy az apostol átvesz kialakult himnusz- és hitvallás-szövegeket (Fil 2,6-11; 1 Kor 8,6), sokszor ír Jézus Krisztus kegyelméről (pl. 2 Kor 13,13), a Szentlélek Krisztus Lelke is, Krisztus Úr, nevét segítségül hívják (1 Kor 1,2), Pál imádkozik Hozzá (2 Kor 12,6) stb. Tehát sokszor Isten mellé állítja Jézust, aki ugyanúgy preegzisztens, amikor Pál a dicsőség Urának mondja (1 Kor 2,8), mint amikor mindenek fölött álló áldott Istennek nevezi (Róm 9,5). – Matthias Konradt azt vizsgálja és tárja fel (*1 Kor 1,4 alapján*), hogyan próbálja Szent Pál *távolról helyreállítani az egységet a korintusi közösségben*. A pártokra-szakadásban része lehetett a bölcsességre vonatkozó egyiptomi filozófiának (és így – akaratlanul – az abban szakértő Apollónak is). Pál nem az e téren kialakult vitához szól hozzá, vagy esetleges kérdésekre válaszol, hanem az érzéki (pszichikus) és lelki (pneumatikus) felfogás (érzékelés – megértés) bölcséleti különbségét sokkal magasabb teológiai szintre emeli (2. fejezet!). Ehhez kiváló előkészítés 1,24-31, és logikus folytatása az etikai következtetés (3-4. fejezet). Az apostolnak a 2,6-12-beli »kreatív teljesítménye« segít középpontba állítani »a kereszt botrányát«. – Rainer Metzner azt mutatja be, hogy Máté az evangélium középső szakaszában (4-16. fejezet) *Jézus Galileába való visszavonulásait* (4,12; 12,15; 14,13; 15,21) nehéz helyzetek utáni menedékként iktatja be, utána viszont Jézus célratörően már csak előre halad; amit 4,12-16-ban kezdett, az 28,16-20 szerint – ugyancsak Galileából indítva – *minden nép üdvössége* lesz. Így válik »a pogányok Galileája« Jézus földi működésének szimbólumává. – Kay Ehling rövid hozzászólása a *Csel 19,19* szerint elégetett könyvek igen nagy értékét magyarázza; Lukács pl. a forrásban szereplő nagy összeget a pénznem átírásával tovább növelte, hogy Pál efezusi működésének hatásosságát érzékeltesse. – Edward Mazich hozzászólása szerint *Júdás levele 14b-15-ben* több részlet a mellett szól, hogy a szerző Hénok könyvének arám változatából idéz.

A **The Catholic Biblical Quarterly** 3/2004. számában Dale Launderville O.S.B. a jelképi jelentéseit keresi annak a titokzatos leírásnak, ahogyan *Ezekiel látomása* bemutatja *Jahve trónjának szerkezetét, valamint mozgását* a Lélek által vezérelt kerubok és kere-

kek segítségével. Realisztikus tárgyak és jelenségek szerepelnek, de a földi korlátoktól szabadon; ez a (művészetben is alkalmazott) mód a szemlélőt a látottak mögött rejlő valóságra irányítja. (A túl tökéletes kép hamis birtoklás-érzetet kelt.) A látomásokban végül Jahve újjáteremti a száműzötteket; látható, hogy földi királyság nélkül és Jeruzsálemtől távol is tud uralkodni fölöttük. – Paul Niskanen röviden bemutatja, hogy *Dániel könyve* számos, Biblián kívüli írásokban szereplő történeti adatot is felhasznál. Érdekes, hogy amikor *elővételezi IV. Antióchosz Epifánész halálát*, annak leírása több részletben hasonlít ahhoz, *ahogyan Herodotosz ír Kambüész perzsa király haláláról*. (Rossz híreket kapva dühvel indul Egyiptomból; Cöle-Szíriában hal meg, bűnei miatt; nincs mellette senki segítő stb.) – Debbie Hunn azt a már sokak által feltett kérdést vizsgálja, hogy *kiket mondott Jézus Jn 8,44 szerint az ördög gyermekeinek*. Az evangélium 7. és 8. fejezetében egymás után a hívők és nem-hívők különböző csoportjai szerepelnek. A cikk szerint 8,30-ban a hallgatók vegyes csoportjairól van szó; 8,31-32-ben Jézus az őt elfogadó hívőkhöz szól, 8,33-59-ben azonban (az előzetes bemutatás nélkül rögtön »felelők«-ként megjelenő és magukat Ábrahám utódainak nevező) szavait elutasító zsidókkal vitatkozik. – Mary L. Coloe a Jézus által végzett *lábmosás* (*Jn 13*) jelentését vizsgálja. Figyelembe veszi először a 13. fejezet, a tanulmány végén pedig az egész búcsúvacsora leírásának szerkezetét, a lábmosással kapcsolatos ősi hagyományt és a Jézus-korabeli vendégségek szokásait. Következtetése, hogy Jézus a pátriárkai hagyománynak megfelelő vendéglátással (Ter 18,4!) *Isten házába fogadja* tanítványait. Ebből az áruló sincs kirekesztve; Jézus a lábmosással példát is ad; ajándéka a szeretet új parancsa. Ez a jánosi »jel«, amely mindenkinek jelzi a gyermekkéfogadás lehetőségét (Jn 1,12), örök emléke »Jézus órájának«, de igazi megértésére a résztvevők is csak feltámadása után juthatnak. – Scott W. Hahn felülvizsgálja a »*diathéké*« szó jelentését *Zsid 9,16-17-ben*. (A legtöbb fordítás végrendelet-ként értelmezi; a görög Öszövetség ezzel a szóval fordítja a szövetséget.) *Zsid 9,15-22* a Sinai-szövetségről mint életre-halálra ígért – megszegése esetén halált kívánó – elkötelezettségről szól. (Ilyen vállalást jelent Ter 15 ősi szertartása, vagy Cidkija Ez 17,16-ban említett hűségesküje is.) A vizsgált szakasz gondolatmenete tehát: a Sinai-szövetséget Izrael megszegte (9,15), ez a szövetség értelmében halálos ítéletet jelent (9,16), amelynek teljesülnie kellett (9,17), s ennek terhére vette magára Krisztus (9,15).

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésekre Czeglányi Zsolt teológiai tanár válaszol.

 Kérdés: Lehet-e valamivel enyhíteni a Jézus és családja közti határozott elszakadás (szakítás?) keménységét? (Jn 2,4; Mk 3,31-35)

Válasz: A példaként felhozott szövegekben valóban azt látjuk, hogy Jézus elhárítja a rokonai beavatkozását személyes küldetésébe. Ez nem szokatlan élethelyzet: minden édesanya félti a gyermekét, és minden egészséges lelkületű felnőtt ember a maga lelkiismeretét akarja követni. Ez a konfliktus az ember lelki fejlődésének része, s csak azt mutatja, hogy az Ige valóban „hússá” lett, Isten Fia teljes emberségünket megélte.

De a kérdés inkább arra irányul, miért ilyen keményen történik ez. Vizsgáljuk meg tehát, hogy az elhárítás valóban rideg elutasítás-e!

A kánai menyegzőn (Jn 2) Mária megjegyzi Jézusnak: „nincs boruk”. Erre az Úr szó szerinti fordításban azt válaszolja neki: „Ó, aszszony! Mit nekem és neked? Még nem jött el az én óráim.” A talányt e szövegben az jelenti, milyen érzelmi-indulati tartalma van ennek: „Mit nekem és neked?”

A folytatásból („még nem jött el az én óráim”) úgy tűnik, mintha azt mondaná ezzel Jézus: „mi közöd hozzá?”; „minek avatkozol bele?”. Hasonló szerkezettel az Újszövetségben két ördögűzési történetben találkozunk (Mk 1,24; 5,7), ahol a gonosz lelkek kérdezik: „mit nekünk és neked? Elveszíteni jöttél minket?” (1,24) Képzeltünkben a gonosz lelkek mondata is mintha arról szólna: hagyjál békén minket!

De a helyzet más: megjelenik Jézus, akinek olyan hatalma van, hogy az ördögöknek is engedelmeskedniük kell neki. A gonosz lelkek azt kérdik kétségbe esetten: mit kell tennünk neked? – tudván, hogy azt is meg kell tenniük, ha kipurancsolja őket a megszállott emberből.

A kánai menyegzőn Jézus kérdi ugyanezt az édesanyjától! „Mit tegyek meg neked?” A folytatás – „még nem jött el az én óráim” – azt mutatja: ezt az első, bizony furcsa csodát (tovább italozhassanak a vendégek!) Jézus az édesanyja kedvéért teszi, és tágabb értelemben a családjáért, a rokonokért. János evangéliumában ezt az odaadó szeretetet látjuk a kereszten is, ahol Jézus gondoskodik az édesanyjáról és

legkedvesebb tanítványáról. A kánai menyegzőn mondott szavaiban tehát nem kell rideg elutasítást látnunk.

A szinoptikusoknál olvasható szöveg megértéséhez először is azt kell figyelembe vennünk, hogy rájuk Jánosnál közvetlenebb módon hatnak az ősegyház időszerű kérdései, problémái. A Közel-Kelet világában a család nagy úr! A társadalom még nem atomizálódott: az egyén egész életét a család védő-óvó, egyben mindent meghatározó kötelékében éli: kötelessége gondoskodni a rokonairól, de tudhatja, hogy betegségében, öregségében azok is gondoskodnak majd róla. Az első keresztyének bizonyára sokszor megtapasztalták, hogy az egyénben megérett a vágy Jézus követésére, de a családi kötelék nem engedi meg a közösséghez való csatlakozást. Azoknak, akik ilyen helyzetben vergődnek, példaként hozzák fel Jézus válaszát, amivel rokonai kérdését elhárítja: „ki az én anyám és kik az én testvéreim? ... Aki megteszi Isten akaratát, az nekem fivérem, nővérem és anyám.” (Mk 3,33.35) A történet hangsúlya tehát nem Jézus és a családja kapcsolatán van, hanem a zárómondaton: a tanítványi közösség a vér szerinti köteléknél is erősebb. Az embernek Isten akaratát még a családnál is fontosabb kell legyen.

 Kérdés: Hogyan fér össze Jézus szelídségével az, amit egyszer a tanítványainak mond: „Meddig tűrjelek még titeket?” (Mk 9,19 par)

Válasz: A kérdés sok tekintetben hasonlít az előzőhöz. Háttérben talán az áll: hogyan kell elgondolnunk Jézus emberségét? Személyiségének sokféle ábrázolásából kialakítunk magunknak egy képet róla – de ez a kép alkalmanként beleütközik egy-egy evangéliumi részletbe. Itt is: a bennünk szelíd alakban élő Jézus kifakad a tanítványok hitetlensége miatt.

Nehéz ugyanakkor az evangéliumokból megrajzolnunk Jézus személyiségét. Az írókat nem ez foglalkoztatta, hanem személyének és művének teológiai jelentősége. Nem azt kutatták, milyen volt Jézus, hanem hogy ki ő nekünk, ki ő a világnak, miként láthatjuk meg benne és általa Istent.

A kérdéses történetben is erről van szó. Dóka Zoltán szépen mutat rá, hogy Jézus küldetése a hitetlenekkel való sorsközösség, hitetlenségük hordozása. Keresztútja nem a Golgotán kezdődött el. Szavaival és tetteivel az emberek szívét bizalomra indítja Isten országa iránt, ugyanakkor viseli a bűneik, kétségeik terhét is. Felkiáltása tehát nem azt jelenti: „elegendem van belőletek”, hanem e teher súlyát érzékelteti.

INNEN-ONNAN

Fundamentalizmus és Biblia – A Katolikus Bibliaszövetség 2003.decemberében »*Vallási fundamentalizmus és biblia-apostolság*« címmel konferenciát rendezett az indiai Chennai-ban. A főelőadást Lucien Legrand atya, a bangalorei Szent Péter Főiskola professzora tartotta; ebből emelünk ki néhány részletet. [Az előadás német fordítása: Bull.Dei Verbum 1-2/2004., 9-17.old.]

A fundamentalizmus hamis biztonságkeresés, és alapjában erőszakos. Az Egyházat a Szentlélek segíti, hogy a szavak mögött megértsük Isten szavát (2 Kor 3,6). Néhány figyelemreméltó (az indiai helyzetből kiinduló, de általunk is alkalmazható) tanács:

- Vallási alapismereteink (katekézisünk) hasznos, sok élethelyzetben segítő eleme lehet egyes szentírási szövegrészek szószerinti megtanulása (az e célra közösen kiválasztott fordításból).

- Gyakran többet ér, ha olvassuk a szöveget (akár ritmikusan is), mint ha beszélünk róla; a bibliai szöveg konkrétizál, szemben a sokszor üressé váló általánosítással.

- A forma és a tartalom szoros egységet alkot. Vegyük figyelembe, hogy egyes szavak, kifejezések ünnepi, misztikus értelmet is hordoznak (pl. Isten egyszülött Fia; háromszor szent).

- Egyéni imánk és a liturgia alkosson teljesebb egységet (megfelelő énekkel is). Indiában kínálgatik egyes hindu és buddhista szokások átvétele is; talán másutt sem kell kizárólag az ősi latin szellemiségre alapozni.

- Az egzegézis feladata, hogy az adott kultúra talaján elvezessen a valójában le nem írható, kifejezhetetlen isteni valóságok felfedezésére.

- Az egzegéták segítsék abban az Egyházat, hogy aktualizálja a Szentírás üzenetét a mai ember számára.

- A Katolikus Bibliaszövetség feladata, hogy mindezekhez hozzon létre közvetítő csatornákat.

Már érzékelhető, hogy a jelen évszázad vallásos lesz, de nem a vallásoknak az ateizmus, materializmus, közömbösség stb. elleni harca útján, hanem a bibliai értékek megélése, az együttműködő szeretet tettei révén (v.ö. Mik 6,8; 1 Kor 13,4-7), adott esetben »Isten gyegeségével« (1 Kor 1,25).

Székely István

A Gihon-csatorna „bibliai” korának legújabb megállapítása

A kormeghatározás modern eszköze a radio-karbon-módszer. Ezt alkalmazták a híres csatornára, amely a Gihon forrásból mintegy ötszáz méterre lévő Siloe medencébe vezeti a vizet. Az eredmény megerősítette azt, amit eddig is általában tartottak, hogy az alagút készítése Kr.e. 700-ra tehető. Az alagút Jeruzsálem legfontosabb érdekességei közé tartozik.

A vizsgálatokat a Zsidó Egyetem két kutatója és a Reading Egyetem készítette el és ez a Nature c. folyóiratban jelent meg. A csatorna építését eddig is a 2 Kir 20,20 és a 2 Krón 32,30 szerint Hiszkija királynak tulajdonították, aki 728-699 között volt Júda királya. E csatorna építésével ostrom esetére is biztosította Jeruzsálem vízellátását.

Ezt egy felirat is bizonyította, amelyet 1880-ban a csatorna végén találtak. De sem az építőt, sem az időpontot nem említi meg a felirat. Ezért az utóbbi időben voltak történészek akik a bibliai jelentéseket megkérdőjelezték, és a csatorna építését a hellenista időkre akarták tenni, tehát fél évezreddel későbbre. De az új tudományos kutatás a bibliai említést igazolta, és megmutatta, hogy az alagút, az antik építézet remeke, kétségtelenül Hiszkija király idejében Kr.e. 700 körül készült.

Gyürki László

Az eddig ismert legrégebbi bibliai szöveg – 1979-ben Jeruzsálem közelében találtak két ezüstlemezt, rajtuk nehezen kibetűzhető felirattal. A szöveget azóta a NASA legújabb fényképészeti eljárásával, háromdimenziós fotóanalízissel sikerült megfejteni. Kiderült, hogy az Ószövetség eddig ismert legrégebbi töredéke olvasható rajtuk: „Áldjon meg az Úr és oltalmazzon... Ragyogtassa rád...” (ároni áldás, Szám 6,24-25) A lemezdarabok a Kr. előtti 6. századból származnak. Időben messze ez után következnek a Kumránban talált bibliai szövegek (Kr.e. 2-1. sz.). *Új Ember, 2004. okt. 31.sz.*

Körkérdés a bibliaapostolság helyzetéről

Társulatunk Szeged-Csanádi egyházmegyes koordinátora – a Főpásztor jóváhagyásával – körkérdést intézett az egyházmegye lelkipásztoraihoz, hogy felmérje az egyházmegye területén a Szentírás szerepét a lelkipásztorkodásban, egyben képet kapjon a lelkipásztorok biblikus apostolkodásáról. A kiküldött kérdőíveket húsz helyről küldték vissza lelkiismeretesen megválaszolva.

A kezdeményezést igen figyelemreméltónak (és követendőnek) tartjuk, a beérkezett válaszok igen tanulságosak. Az alábbiakban ismertetjük a kérdéseket, és az egyik plébániáról érkezett válaszokat.

1) Árulnak-e a plébánián különböző Szentírás-kiadásokat, biblikus kiadványokat, szakkönyveket, Szentírás-magyarázatokat, bibliaismereti segédesszközöket (pl. CD-k, diák, videó- és audiokazetták, képek)? Kellőképp hirdeti-e és népszerűsíti-e ezeket?

A Plébánián nem árulnak ilyen anyagokat, ezért nem is népszerűsítik ezeket.

2) Elősegíti-e az egyéni és közösségi bibliaolvasást hívei körében? Vannak-e az egyházközségben bibliaórák, bibliakörök? Milyen tematika szerint haladnak? ...

Egy felnőtt hittanecsoprtban tanulmányozzák az Ószövetséget. Ezek az alkalmak kéthetene vannak. Főleg középkorostályból adódnak a résztvevők, vegyesen férfiak és nők; általában 15 fővel számolunk. A munka párbeszédre épül.

3) A szentségkre való felkészítésben milyen súlyt helyez a szentírási alapok ismertetésére, az egyes fogalmak biblikus értelmének tisztázására?

A plébánián 4 katekumen csoport működik, átlagosan 10-12 fővel. A programot világi munkatársak állították össze, szerepelnek benne biblia-elemzések is. A 11 alakalomból álló jegyesoktatás előadásai is tartalmaznak szentírási magyarázatokat. A kurzust végzett jegyespárok Szentírást kapnak ajándékba.

4) Szentírás vasárnapján hogyan hívja fel a hívek figyelmét a Biblia jelentőségére? Szervez-e a világnappal kapcsolatban valami különleges programot?

Szentírás vasárnapján kiteszik a Szentírást ünnepélyesen a fő helyre, a szentbeszéd a Szentírás tanításának megéléséről szól.

5) Szervez-e, elősegít-e, támogat-e vagy propagál-e biblikus jellegű lelkigyakorlatokat, rekollektókat, ifjúsági és gyermektáborokat? Tartanak-e Önnek ismeretterjesztő előadásokat a Bibliáról (akár 'népmisszió', 'népfőiskola' jelleggel)? Meghirdeti-e ezeket községi/városi szinten a nem-hívők részére is?

A plébánián tanuló hittanokosok nyári táborozásakor szerepelnek bibliai fogalmak tisztázása, feldolgozása szituációs játékokkal. A nagyböjti ill. adventi plébániai lelki nap meghívott előadói között akad, aki a Szentírás mondatainak megélésével kapcsolatos gondolatokat elemzi. Különben nincsenek meghirdetett biblikus előadások.

6) Meghirdeti-e hívei körében az országos vagy egyházmegyei szintű biblikus rendezvényeket, konferenciákat?

Meghirdetik a hívek között az országos konferenciákat, de a hívő lakosság összetétele olyan, hogy egyrészt nehezen mozdulnak ki városukból, másrészt nem igénylik az ilyen jellegű továbbképzést.

7) Milyen súlyt fektet egyházközségi biblikus munkatársak (pl. biblioravezetők) felkészítésére és továbbképzésére? Hogyan teszi ezt? Vannak-e ilyen munkatársai?

Egyelőre nincsenek ilyen munkatársak és nem is látnak lehetőségeket a közeljövőben a továbbképzésre.

8) Elősegíti-e, hogy az egyházközsége területén található szociális és karitatív jellegű intézményekben több példányban is legyen Szentírás? Ajánlja-e az ott lévők figyelmébe?

A területünkön lévő karitatív intézményben van Szentírás.

9) Van-e ezekben az intézményekben lehetőség közös bibliavetések, biblikus jellegű imaórák tartására vagy szervezésre (akár a szociális dolgozók számára is)?

Lehetőség van, csak energia és megfelelő személy nincs erre.

10) Szokott-e egyházközségében a hittanosok, ministránsok számára biblikus jellegű vetélkedőket, programokat, lelki napokat szervezni vagy segít-e ilyenek előmozdításában?

Városi szinten szervezik a Püspökség részéről a vetélkedőket, ezeken a hittanosaink részt szoktak venni.

11) Szokott-e jutalmul Szentírást vagy biblikus jellegű kiadványokat adni hittanosok, mistránsok számára?

Nem, mert nincs rá agyagi keret.

12) A vasárnapi (vagy hétköznapi) prédikációja mennyire Szentírás-alapú?

Minden prédikáció Szentírás-alapú.

13) Milyen kommentárokat használ legszívesebben? Milyenre lenne szüksége?

Igen. Az Agapé kiadványait.

14) A Bibliában használt szimbólumok kibontása, megismerése része-e a hitoktatásnak, bibliaóráknak?

Igen.

15) Egyéb megjegyzések, észrevételek:

A plébánia élete nagyon aktív és sok-sok program van, melyek a hívek evangéliumi életét segítik elő. A feltett kérdések közül sok kapacitás hiányában nem megvalósítható.

Minden kedves Tagtársunknak és Olvasónknak
áldott, kegyelmekben gazdag, békés
Karácsonyi Ünnepeket kívánunk!

a Társulat vezetősége
a Jeromos füzet szerkesztői

Olvasói levél

Köszönöm a lehetőséget, hogy a Szentíráshoz fűződő élményeimet megoszthatom a Társulat folyóiratának olvasóival is.

Sok embernek adtam már Bibliát a kezébe, ezért elmesélem két kedvenc történetemet, amelyek nagyon közel állnak a szívemhez.

Egy időben gyakran jártam a Moszkva téren, és néha bementem enni a Pita-házba, amely egy keleti étkezőhely.

A múlt évben történt, hogy az egyik ott dolgozó izraeli diák mindig ingyen szolgált ki, soha nem engedte, hogy kifizessem, amit vásároltam.

Egyszer imádság közben úgy éreztem, szüksége van egy héber Bibliára. Amikor átnyújtottam az ajándékot neki, elmondta, hogy nagyon nehéz az élete, és néha úgy érzi, mintha nem kapna választ az imáira. Ekkor már tudtam, hogy rajtam keresztül a Mennyei Atya küldte neki a Bibliát, mert valóban szüksége volt rá.

Egy másik alkalommal egy szír keresztény orvost látogattam meg a munkahelyén, és egy kis csomagban egy arab nyelvű Újszövetséget kapott tőlem. Amikor kibontotta a csomagot, majdnem sírt, mert már hosszú ideje él Magyarországon, de eddig nem volt neki arab nyelvű Bibliája. Ekkor még jobban tudatosult bennem, mekkora kincs a Szentírás, amelyet a Mennyei Atya a kezünkbe adott.

Hiszem, hogy a Szentírás üzenete mindkét szívben gyökeret ereszt, és jó gyümölcsöt terem majd. *L.E., Dunakeszi*

Továbbra is kérjük kedves Olvasóinkat, Tagtársainkat, valamint a bibliaapostolképző szemináriumok résztvevőit, írják le és küldjék el szerkesztőségünknek a

Szentírással kapcsolatos élményeiket, tapasztalataikat, amelyeket egyéni vagy közösségi szentírásolvasás ill. bibliaórán való részvétel (bibliaóra-vezetés) során szereztek! A szerkesztők érdeklődve várják beszámolóikat:

Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva, Zsuppán Monika

TÁRSULATUNK ÚJ KÉPZÉSE:

BIBLIKUS FIGURA-KÉSZÍTŐ KURZUS

Szeretnénk röviden bemutatni Társulatunk új képzését, a biblikus figura-készítő kurzust.

A biblikus figurák kialakulása, bemutatása

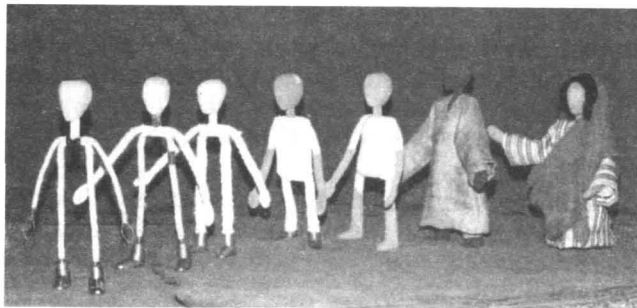
35 évvel ezelőtt Svájcban született meg a gondolat, hogy karácsonyra különleges betlehemes figurákat készítsenek. Később az eredeti ötletet tovább fejlesztették, hogy a Szentírás más szövegeinél is felhasználhatók legyenek a figurák.

A biblikus figurák kb. 30 cm magasak, mozgathatóságukat a speciális szizal-drótváz [szizalkender-rosttal bevont hajlékony drót] teszi lehetővé, ami által képesek bármilyen testhelyzet felvételére. Stabilitásukat az öntött ólomcsizmának köszönhetik. A figurák „arctalanok”, azért, hogy bármelyik bibliai alakkal azonosíthatóak, bármilyen lelkiállapot kifejezésére alkalmasak legyenek.

A figurák természetes anyagokból készülnek, ahogy a kiegészítők és segédeszközök is, amelyek a bibliai kor világát tükrözik számunkra.

A figurák elkészítése

A figurákat szinte teljes egészében kézzel készítjük. A figurák a sisal-drótváz alapra épülnek, melyek egy szimmetrikus testvázatot alkotnak. Bármilyen emberi testhelyzet felvételére alkalmasak, a térde-

léstől, az álláson át, a fekvő helyzetig.

A ruháknál az életszerűsége és korhűsége törekszünk, az öltözet adja meg a figurák karakterét. Csak természetes anyagokat használunk fel (lenvásznat, pamutot, gyapjút, bőrt). A figurák haja különböző bárány, birka gyapjúból készül.

A hétvégi kurzus lefolyása

Pénteken: 14-18 óráig, szombaton: 9-17-ig, vasárnap: 9-14-ig.

Péntek délutántól vasárnap délutánig két felnőtt figura, egy bébi és néhány bárány elkészítésére van lehetőség.

A biblikus figurákat a résztvevők maguk készítik el. Ez idő alatt megtanulják az elkészítés lépéseit és a figurák használatát. A kurzuson feldolgozunk bibliai elbeszéléseket, bemutatva a biblikus figurák alkalmazási lehetőségeit.

Hol és hogyan alkalmazhatók a biblikus figurák?

- hitoktatási segédanyag
- felnőtt bibliaóráknál
- bibliai jelenetek elemzésénél hasznos vizuális eszközök
- családoknak betlehemes
- egyéni vagy csoportos meditációknál, elmélkedéseknél
- gyermekmisénél kiváló szemléltetőanyag

Biblikus figura-készítő kurzus a Bibliatársulatnál

Az idén már a második éve tartunk biblikus figura-készítő kurzust a Bibliaközpontban.

Október közepén a hitoktatói továbbképzés alkalmával a Városmajori Jézus Szíve templomban bemutattuk a biblikus figurákat. A gyakorló hitoktatók megismerték, hogyan tudják a figurák segítségével a hittanórákat színesebbé, szemléletesebbé tenni a gyerekek számára. A jelenlévők nagy lelkesedéssel fogadták a bibliai szöveg megközelítésének új formáját.

Ősszel két meghívást is kaptunk. Az első kurzust **2004. november 3-4-én** tartottuk a Zugligeti Plébánián. A második képzésre a Szent József plébánia hívei számára **2004. november 20-21-én** a Biblia-központban került sor.

A biblikus figura-készítő kurzuson nemcsak hitoktatók, hanem családanyák, fiatal lányok is részt vettek. A kétnapos kurzus során lelkesen készített el mindenki két figurát és egy bébit.

Kérésükre a jövő évben folytatódik a kurzus, hogy kibővíthessék a kollekciójukat és így több bibliai jelenetet tudjanak a figurák segítségével megjeleníteni. Négy-öt figurával szinte minden bibliai történet bemutatható, de sokszor már két figura is képes a lényegét szemléltetni.

Fontos, hogy az egyszerűsége és a látottakon túl a lényeglátásra törekedjünk, így nem a figurák mennyisége, hanem a beállításuk, mozdulatuk, a gesztusok által fejezzük ki a mondanivalót.

Az idén karácsony előtt elsősorban a családok számára hirdettük meg a harmadik biblikus figura-képző hétvégét **BETLEHEM készítés** címmel, melyre **2004. december 3-5-én** került sor a Bibliaközpontban.

A biblikus figura-készítő kurzusokról további tájékoztatást kaphatnak Társulatunknál.

*Gelley Anna és Zsuppán Monika,
a kurzusok vezetői*

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

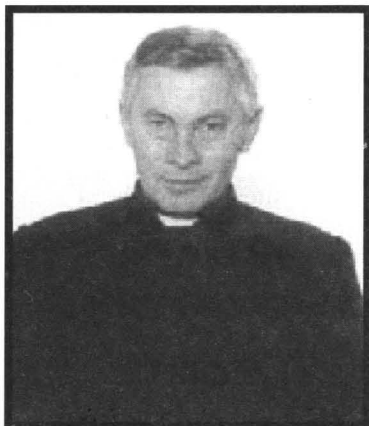
Társulatunk ezévi közgyűlését a 15 éve megszokott időpontban, a Szentírásvasárnapot (és Szt. Jeromos ünnepét) megelőző szombaton megtartottuk. A közgyűlésen Társulatunk tisztségviselői és alkalmazottai beszámoltak az elmúlt év során végzett munkáinkról, és ismertették további terveinket. Két nagy munka ill. kezdeményezés van folyamatban: a teljes Biblia lovári (cigány) nyelvű fordításának befejezése és kiadása, valamint egy teljes konkordancia (szövegmutató szótár) elkészítése a Káldi-Neovulgáta bibliakiadással szövegéhez. A bibliafordítás előreláthatólag 2005-ben, a konkordancia 2006-ban készül el. A bibliaapostol-képző tanfolyamok, bibliaiskola és egyéb tevékenységünk sorában új szint jelentenek az egyre nagyobb érdeklődésre számot tartó Bibliai Figurák-tanfolyamaink.

Az október 13-i *Jeromos-estén* *Egri László orvos, diákonus-lelkigondozó* a szenvedésről beszélt a saját tapasztalata alapján, a kinyilatkoztatás fényében. Az értékes előadást nagy érdeklődés kísérte; a hozzászólások és válaszok sok gyakorlati kérdésre adtak követendő tanácsot. (Az előadás szövegét reményeink szerint közölni fogjuk Füzetünkben.)

A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia Migrációs Irodája okt. 18-20. között az Egri Szent János továbbképző központban *cigánypasztorációs konferenciát* szervezett, amelyen mintegy harminc településről csaknem kilencven pap és világi, roma és nem roma származású, a cigányság pasztorációjában elkötelezett férfi és nő vett részt. A konferencián Társulatunk ügyvezető elnöke és *Vesho Farkas Zoltán bibliafordító* beszámoltak a Biblia lovári nyelvű fordításáról, amelyből az Újszövetség már megjelent, az Ószövetség fordítása pedig befejezéséhez közeledik. A résztvevők örömmel üdvözölték ezt a világon egyedülálló kezdeményezést.

Vajdaság – Fájó szívvel tudatjuk munkatársainkkal és tagtársainkkal, hogy a vajdasági bibliaapostolkodás legelkötelezettebb képviselője és szervezője, **Both István** főesperes, csókai plébános okt. 28-án rövid betegség után, életének 61. évében elhunyt.

István atya kb. hét évvel ezelőtt vett részt először bibliaapostol-képző szemináriumunkon, s azóta minden évben meghívott bennünket, hogy az általa létrehozott kis csapat lelkes tagjai, valamint más

érdeklődők számára tartjuk meg szemináriumunkat. Így jutottunk el továbbképzésünkkel Bácska és Bánát különböző helyeire (Domus Pacis, Tótfalu, Muzsja). Ezeken a szemináriumokon előadóként szerepeltek István atya munkatársai is, többek között Kónya Livia, Móra Mária és mások. István atya elköltözése fájdalmas veszteség elsősorban testvére, Kornélia nővér számára, de hívei és paptársai is nagyon hiányolják jó kedélyét, igaz szeretetét és fáradhatatlan munkálkodását.

István atyát Pénzes püspök atya temette október 11-én mintegy száz bácskai és bánáti paptestvér és számtalan híve imája mellett. A temetésen részt vett Társulatunk ügyvezető elnöke és főtítkára.

Az Úr adjon neki örök boldogságot, és az örök világosság fényeskedjen neki! Nyugodjon békében!

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imába foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

Az imaórák időpontja és az elmélkedések témája: 2005. jan. 7.: Lk 2,52; jan. 21.: Mt 9,35-36; febr. 4.: Mt 9,37-38; febr. 18.: Mt 8,1-3; márc. 4.: Mt 8,4; márc. 18.: Lk 15,11-13; ápr. 1.: Lk 15,14-17. Az imaóra vezetői szeretettel hívnak és várnak a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk Tagjai és füzetünk Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kétkézi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában, igen nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében ismételten szívből megköszönni!

IBB (Internet Bibliai Böngésző)

A Jeromos Füzetek karácsonyi cikkei: www.biblia-tarsulat.hu

Karácsonyról: <http://www.karacsony.lap.hu/>

Ikónképek: <http://vnet.hu/parochia/Mar-ik1.htm>

Betlehem:

<http://www.christusrex.org/www1/ofm/sites/TSbtde.html>

<http://www.christigeburt.de/betlehem.htm>

<http://www.christigeburt.de/>

<http://ujember.katolikus.hu/Archivum/regiek/index.html>

Jézus születése:

<http://ujember.katolikus.hu/Archivum/regiek/index.html>

Látogassa honlapunkat a világhálón!

Megismerheti céljainkat, bibliaboltunk gazdag könyvajánlatát, programjainkat, Társulatunk tevékenységét és történetét, olvashat gondolatokat a vasárnapi evangéliumokról stb.

Címünk: **www.biblia-tarsulat.hu**

Ez a honlap az Internet Explorer 4.0-nál újabb böngészővel tekinthető meg.

Társulatunk Boltjának karácsonyi ajánlata

Gyerekeknek:

B. Ferrero: Karácsonyi történetek (800 Ft)

Jézus születése (kifestő) (100 Ft)

Képes Kis Biblia (940 Ft)

Kindelmann Gy.: A betlehemi úton (1600 Ft)

L. Rock: Jézus világa (1900 Ft)

Sinkó F.: Evangéliumi történetek gyerekeknek (1900 Ft)

Felnőtteknek:

Jézus. 2000 éves hit- és kultúrtörténet (7599 Ft)

J.N. Tubb: Bibliai tájakon (2500 Ft)

Gárdonyi G.: Evangéliumi álmok (1480 Ft)

Képes Biblia (8100 Ft)

Nagy Képes Biblia (képzőműv. képekkel) (12800 Ft)

SZERETETTEL AJÁNLJUK KIADVÁNYAINKAT:

Ó- és ÚJSZÖVETSÉGI SZENTÍRÁS (Káldi-Neovulgáta). Ára 2600 Ft.

ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK (Káldi-Neovulgáta). Ára: 1400 Ft.

Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban
30% ill. 25 % kedvezményrel hozzájuthatnak:

Szentírás: 1820 Ft, Újszövetség és Zsoltárok: 1050 Ft.

JEROMOS BIBLIAKOMMENTÁR

1. kötet: *Az Ószövetség könyveinek magyarázata*

2. kötet: *Az Újszövetség könyveinek magyarázata*

3. kötet: *Biblikus tanulmányok*

A kötetek ára: 8.000 – 7.000 – 7.000 Ft

A három kötetes mű ára: 22.000 Ft

Újdonság!

Cigány-Magyar Újszövetség. Ára 2600 Ft.

Székely János: *Az Újszövetség teológiája*. Ára: 1960 Ft.

Kocsis Imre, „Isten elküldte Fiának Lelkét...” Ára: 840 Ft.

BIBLIKUS ÍRÁSOK sorozatunk:

Szentírásmagyarázat az Egyházban, BIR 1. Ára: 480 Ft.

Mócsy Imre S.J., *Mi a Biblia?* BIR 2. Ára: 420 Ft.

Tarjányi Béla, *Biblikus teológia* – Tanulmányok, BIR 3. Ára: 560 Ft.

Egyéb:

BIBLIATUDOMÁNY CD (Káldi-Neovulgáta Biblia, konkordancia,

35 biblikus könyv, 600 kép). Ára: 8000 Ft.

Vágvölgyi Éva, **CSENDES PERCEK**. Ára: 580 Ft.

Vágvölgyi Éva, **AZ ARANYVIRÁG** – Mesék kicsiknek és
nagyoknak (3. kiadás). Ára: 540 Ft.

A. Hecht, **KÖZÖS UTUNK A BIBLIÁHOZ** (2. k.). Ára: 480 Ft.

Isten Szava

---

*Egy példány ára 200 Ft,
az évi négy szám 800 Ft (+postaköltség)*

Újrakezdés

*A kudarctól cselekvő kedvem elbátortalanodik,
Szeretni nincs már merszem, Uram.
Mint a csiga, visszahúzódok magamba:
Elvétettem a lépést, hát vissza a kályhához.
Van, aki a táncot közben is igazítani tudja,
Nekem mindig előről kell kezdenem.
Gyere, ülünk le, nézzük egy kicsit egymást!
Nem abbahagyni, csak újra kezdeni a táncot,
A bogos lábat szépen kiigazítva.
Csendben vagyunk, ülök és nézlek.
És a kuszaságok helyükre kerülnek.
Nem történik más, minthogy
Fénybe vonod őket, s én újra kiigazodom.*

(Havva)

örökre megmarad
